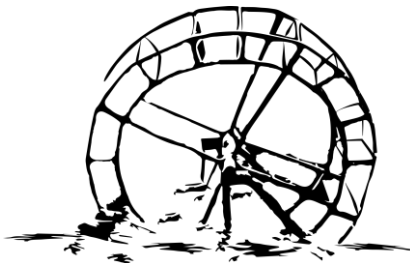
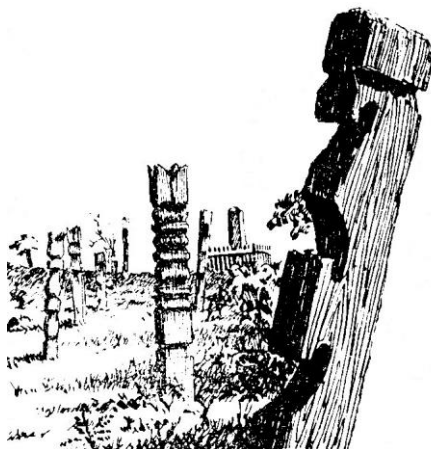

JÓSVAFŐI
HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK

41. füzet, 2016

Alapító szerkesztő (1994-2013):

SZABLYÁR PÉTER
(1948-2013)

Szerkesztőbizottság (2015-től):

IZÁPY ZSÓKA
BERECZ BÉLA
MEZŐ ARNOLD
SZMORAD FERENC

HU ISSN 1785-9956

Kiadja a Jósvafőért Alapítvány

Felelős kiadó: IZÁPY ZSÓKA

23. évfolyam 41. füzet
2016

A kiadvány megjelentetését a Jósvafőért Alapítvány és az adományozók
támogatták.

A JHF korábbi számai elektronikus formában elérhetők a
<http://epa.oszk.hu> oldalon.

Nyomdai munkák: Könyvműhely (Miskolc)

Felelős vezető: BUKTA BERTALAN

A kiadvány másolása nem tilos, inkább megtisztelő!!!

Jósvafő jövője – Jósvafő múltja

Tisztelt Olvasók!

A Jósvafői Helytörténeti Füzetek első, belső oldala általában az előző félév tájházi eseményeit sorolta el, és azokat a történeteket, amelyek fontosak voltak a szerkesztőnek, a szerzőnek. Szablyár Péter halálával szükségszerűen minden megváltozott, még az újság is átalakult, de ismét megjelenik. A múlt évben a 40. szám szomorú ünnepi kiadvány volt, csak Szablyár Péterről szólt, Szmorad Ferenc szerkesztésében. Ez évtől szerkesztőbizottság alakult, és minden évben más-más fogja írni a beköszöntő oldalt. Az egyetlen jelentős tájházi esemény az elmúlt három évben a 40. jubileumi JHF bemutatása volt, ami emlékezéssel és kis műsorral lett egybekötve. Ott bemutatkoztak a szerzők, és a szerkesztőbizottság tagjai ismertették az újsággal kapcsolatos terveiket is. A Tájház nem üzemelt, csak a faluséta keretében lehetett meglátogatni. Idén megvette az Abaúji Református Ifjúságért Alapítvány. Az Alapítvány az ingatlant tovább kívánja üzemeltetni falumúzeumként. Az újságban erről bővebben olvashatnak, Berecz Béla cikkében. Szerencsére Péternek nem volt rögzített tartalmi elvárása, kijelölt tematikája, mindent belevett az újságjába, ami Jósvafővel volt kapcsolatos. Mi is így gondoljuk jónak, mindenre „vevők” vagyunk, a múlt, a jelen és a jövő is érdekes. A Jósvafői Hirmondó megszűnése óta sehol nem olvashattuk, hogy ki született és ki távozott el a faluból, ezért ezt itt fogjuk közölni. Kicsit változtatunk a halálozási rovaton, mert a Tiszteletes úr a temetési ígét is leírja a halálhír mellé. Természetesen azok neve mellé kerül ige, akit ő búcsúztatott. Tervben van a templomban őrzött iratos láda tartalmának feldolgozása, ami a Jósvafői Református Egyházközség történetét őrzi. A Baradla-barlang eladását igazoló szerződés lesz az első bemutatott kincs. A címlapon egy kis átalakítás jelzi, hogy új idők kezdődnek, mert az öreg vízikerek (Füzesi Andrea grafikája) bekerült a címlapképek közé. Régtől fogva ez a falu egyik nekünk is kedves jellegzetessége, és sajnos a szövöszék már nem jellemző, így ennek helyére került a kerék. Idén nyáron Szablyár Péter sírját, a család és a barátok kövel megerősítették, beültették és egy szép kilátó padot helyeztek el a sírnál.

Jósvafő, 2016. december

Izápy Zsóka

In memoriam Szablyár Péter
(Fotó: Istenes Judit és Izápy Zsóka)

Hogyan tovább Jósvafői Tájház?

Előzmények

A Jósvafői Helytörténeti Füzetek legutóbbi, Szablyár Péter életútját bemutató 40. számában megmásíthatatlan változásként rögzítettük, hogy alapítójának halála miatt házigazda és fenntartó nélkül maradt a Jósvafői Tájház. Később az is kiderült, hogy az örökösök Budapestről nem vállalták a falumúzeum működtetését, ezért az eladás mellett döntöttek. Ezekből a tényekből, valamint a 2014-es őszi helyi önkormányzati választások eredményéből az is következett, hogy a tájház önkormányzati tulajdonba vétele és a tervezett házcseré is lekerült a napirendről (BERECZ 2015).

(A 2014-2016 közötti átmeneti időszakban, az örökösökkel történt megállapodás alapján a falumúzeum – helyi felszíni turrák és a tájházra kidolgozott néprajzi és oktatási programok keretében történő – bemutatását és működtetését a Jósvafő ófalui részében működő Gömör-Tornai Ökoturisztikai és Környezeti Nevelési Bt. munkatársai végezték.)

A fentiek ismeretében a Jósvafőért Asztaltársaság tagjai (SZMORAD–VÁCZI 2015) a néprajzi gyűjtemény egyben, ill. helyben tartásának érdekében a Jósza Erdei Iskolai Bázishelyet és Református Oktatási Centrumot működtető Abaúji Református Ifjúságért Alapítványt (továbbiakban ARI Alapítvány) bízták meg a falumúzeum megvásárlásával. A pénzügyi források megszerzéséhez szükséges pályázati tevékenység előkészítését és lebonyolítását Berecz Béla kuratóriumi tag vállalta.

(Mivel a Jósvafőért Alapítvány létrehozója, a Jósvafőért Baráti Kör, mint társadalmi egyesület 2014-ben jogutód nélkül megszűnt, továbbá a Jósvafőért Alapítvány kuratóriumi tagjai (Borzsák Péter, Hangó István, Buzetzký Győző és Hlavács László) a megújulás érdekében 2015-ben egységesen lemondtak kuratóriumi tagságukról, Bak Albert kuratóriumi tisztsége pedig 2014-ben bekövetkezett halálával megszűnt, ezért az alapítvány további sorsát a Miskolci Törvényszéken kellett rendezni. Így ebben az időszakban a Jósvafőért Alapítvány nem tudott pályázni a Jósvafői Tájház megvásárlására.)

Pályázat

A fentiek alapján az ARI Alapítvány a vételhez szükséges pénzügyi forrás előteremtése érdekében Balog Zoltán miniszternek írt levelek és tőle kapott válaszok után – Dr. Bereczki Ibolyának, a Szentendrei Szabadtéri Múzeum főigazgató-helyettesének közbenjárásával – a Nemzeti Kulturális Alap Igazgatósága (továbbiakban NKA) miniszteri keretére nyújtott be pályázatot a tájház megvásárlására.

Ezt követően az Emberi Erőforrások Minisztériuma 2016. március 8-án keltezett levelében értesítette az ARI Alapítványt, miszerint egyedi támogatás keretében hozott miniszteri döntéssel tíz millió Ft összegű támogatást ítél meg a Jósvafői Tájház ingatlanának és gyűjteményének megvásárlására és megőrzésére.

Az örömteli döntés után a tulajdonosokkal együttműködve a pályázat részleteinek pontosítására, majd az NKA és az ARI Alapítvány közötti támogatási szerződés megkötésére került sor. Megegyezés alapján az ingatlan vételára kilenc millió Ft, míg a 2.500 db-ból álló gyűjtemény értéke egy millió Ft lett. (Ebben a munkában a pályázat lebonyolítójának Dr. Szmorad Ferenc volt segítségére.)

A fentiek szerint Szablyár Péter örökösei és az ARI Alapítvány képviselője 2016. augusztus 3-án kötötték meg az ingatlanra és gyűjteményre vonatkozó adás-vételi szerződést. Végül a szakmai és pénzügyi pályázati elszámolás következett, melyet az NKA Igazgatósága 2016. október 28-án fogadott el. Az ebben foglaltak szerint az Abaúji Református Ifjúságért Alapítvány a megítélt tíz millió Ft pályázati támogatás felhasználásával – a támogatási szerződésben foglaltak és az adás-vételi szerződés alapján – az örökösöktől megvásárolta az alapító Szablyár Péter halála után gazda és fenntartó nélkül maradt Jósvafői Tájházat és annak 2.500 db-ból álló gyűjteményét.

A megvásárolt ingatlan főbb adatai

Cím: 3758 Jósvafő, Dózsa György út 3.

Minősítés: belterület, kivett művelési ág (lakóház, udvar, gazdasági épület)

Helyrajzi szám: Jósvafő, 216 hrsz.

Terület: 1608 m²

Régi tulajdonos: Szinló Kft. (Budapest, Váralja u. 15.)

Új tulajdonos: Abaúji Református Ifjúságért Alapítvány (székhelye: 3860 Encs, Tácsics Mihály utca 6., jósvafői telephelyei: Ady Endre út 4., Dózsa György út 3.)

A megvásárolt ingatlan épületállományának bemutatása

1. Lakóház (bruttó alapterület: 20,4 m x 6,82 m = 139,13 m²)

Tisztaszoba (21,2 m²) + konyha (pitar) (12,7 m²) + hátsó szoba (hátsó ház) (17,0 m²) + kamra (jelenleg kiállítótér) (26,0 m²) + tornác (20,0 m²).

Az épület 1890-ben épült, felújítása (falak, födém, tetőszerkezet, temperáló fűtés, elektromos hálózat) az 1990-es évek második felében történt. Műszaki állapot a kielégítő. A helyiségek a 20. század közepi helyzethez igazodóan, korhűen vannak berendezve, az egykori kamra kiállítóterében jelenleg barlangtörténeti kiállítás látható.

JÓSVAFŐI HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK 41.

---

2. Kocsiszín, csűr (bruttó alapterület: $15,30 \text{ m} \times 6,87 \text{ m} = 105,11 \text{ m}^2$)
Külső rész ($35,40 \text{ m}^2$) + belső (színpad mögötti) rész ($43,40 \text{ m}^2$).

Az épület korhűen felújításra került, benne gazdálkodástörténeti kiállítási anyag látható. Emellett egy kisebb kamaraszínpad is van az épületben. Műszaki állapota kielégítő.

*A Jósvalfői Tájház
(Fotó: Istenes Judit)*

3. Istálló (bruttó alapterület: $6,66 \text{ m} \times 7,30 \text{ m} = 48,60 \text{ m}^2$)
Egyetlen helyisége ($40,80 \text{ m}^2$) jelenleg kiállítóter (ipartörténeti és iskolatörténeti kiállítás). Az épület korhűen felújításra került, az elektromos hálózat kiépített. Padlasterében raktár foglal helyet. Műszaki állapota kielégítő.

4. Nyári-konyha (bruttó alapterület: $3,10 \text{ m} \times 3,53 \text{ m} = 10,90 \text{ m}^2$)
Egyetlen helyisége jelenleg jegypénztár és ajándékbolt ($7,90 \text{ m}^2$).
Falazata, tetőszerkezete felújításra került, műszaki állapota kielégítő.

5. Pinceház (bruttó alapterület: $4,90 \text{ m} \times 8,55 \text{ m} = 41,65 \text{ m}^2$)
Előtér ($13,10 \text{ m}^2$) + borospince ($9,80 \text{ m}^2$) + utólag kialakított emeleti iroda ($20,00 \text{ m}^2$).

A pinceház a lakóházzal egy időben épülhetett, a tetőtéri rész beépítésével egyidőben szinte teljes felújítást kapott. A pincerész részben korhűen berendezett, részben raktárként funkcionál, a tetőtéri rész iroda. Az épület közműellátása (víz, gáz, elektromos áram) megoldott, a lakóház temperáló fűtését innen biztosítják. Az épület jó műszaki állapotú!

6. Ólak, egyéb gazdasági létesítmények

A Tájház udvarán a leírtak mellett még néhány kisebb ól (disznóól, tyúkól) és gazdasági létesítmény (méhes, kendertörő és cséplőgép védőtető) található. Ezek hagyományos szerkezetű, fából készült, cseréptetős építmények, kielégítő műszaki állapotban.

A megvásárolt gyűjtemény bemutatása

A Jószaafő Tájház gyűjteménye alapvetően helyben gyűjtött történeti anyagot tartalmaz. A tárgyanyag magába foglalja a gömör-tornai vidékre jellemző lakóházak (tiszaszoba, pitar, hátsó ház, kamra) berendezési tárgyait, ill. a 20. század második feléig fennmaradt paraszti életmód tárgyi emlékeit (textiliák, konyhai eszközök, üvegedények, szerszámok, kenderfeldolgozás eszközei, földművelési munkák eszközei, stb.). A gyűjtemény ezen felül a helyi ipartörténet jellegzetes tárgyi emlékeit is tartalmazza, így szikvízgyártó mőhelyből, kovácmőhelyből, cipésmőhelyből, bognármőhelyből származó tárgyi anyagot is magában foglal, s a gyűjteménynek (egy pinceházon belül) a szőlőfeldolgozás, borkészítés eszközei is részei. Számontevő a tájház öntöttvas kályha gyűjteménye, továbbá tűzoltófecskendő, cséplőgép, járom, kendertörő, méhes is található a múzeum anyagában. A települési iskola bezárását követően fennmaradt tárgyi emlékek iskolatörténeti kiállítás keretében láthatók. Összességében a Jószaafő Tájház tárgyi emlékanaga az Aggteleki-karszt térségének kiemelkedő néprajzi, gazdálkodástörténeti és ipartörténeti gyűjteménye. A Tájház gyűjteményének tételes, leltári kimutatás szerinti jegyzéke (leltári szám, tárgy neve és leírása, tárgy helye a múzeumban) 2.500 tételből áll.

Összegzés

A fentiek alapján elmondható, hogy a Jószaafő Tájház és gyűjteményének a Nemzeti Kulturális Alap pályázati támogatásából történő megvásárlásával a falumúzeum és az ott elhelyezett helytörténeti gyűjtemény sorsának megnyugtató rendezése megtörtént, így az alapító által megkezdett út méltó folytatásának lehetősége is megteremtődött.

Jószaafő életében a helyi szellemi és tárgyi kultúra bemutatása miatt stratégiai szerepet betöltő falumúzeum további működtetését (a kor igényeinek megfelelő színvonalú fenntartását, fejlesztését és bemutatását) az Abaúji Református Ifjúságért

JÓSVAFŐI HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK 41.

Alapítvány úgy vállalja, hogy részben saját erőből, részben egyéb anyagi és humán erőforrások bevonásával gondoskodik a gyűjtemény fenntartásáról és a nagyközönség számára történő bemutatásáról. A jövőbeni működés részleteit a Jósvafőért Asztaltársaság és az ARI Alapítvány kuratóriuma napjainkban is folyamatosan egyezteti. Tervek szerint 2017 tavaszáig kell olyan megoldást találni, melyben mindenféle szempontból megbízhatóan és biztonságosan működtethető a kiállítóhely. Azonban addig sem kell Tájház nélkül maradniuk az érdeklődőknek, mert a Gömör-Tornai Bt. által működtetett jósvafői felszíni túrák keretében továbbra is látogatható és megtekinthető a Falumúzeum (részletek: www.josvafo-ofalu.hu).

Berecz Béla

Irodalom:

BERECZ B. (2015): Szablyár Péter a múzeumalapító. – Jósvafői Helytörténeti Füzetek **40**: 50-57.

SZMORAD F. – VÁCZI B. (2015): A közösségteremtő ember. – Jósvafői Helytörténeti Füzetek **40**: 58-62.

*A tájház udvara
(Fotó: Szablyár Péter)*

Miért éppen Jósvafő?

A most induló cikksorozatban vallomásokat szeretnénk közkinccsé tenni. Mindazok megnyilatkozásait közölnénk, akik meg szeretnék és meg is tudják fogalmazni, mi köti őket Jósvafőhöz, mi ejtette rabul, amikor beleszerettek a faluba. Várunk olyan véleményt is, ami esetleg az értetlenséget hangoztatja, mert ezt a kérdést egészen más hangsúllyal is fel lehet tenni. Meglátjuk, lesz-e ilyen is olyan is a következőkben.

Tavaly kaptunk egy kedves levelet. Az alábbi sorokat Dr. Miklós Anna budapesti gyermekorvos vetette papírra. Párjával már tíz éve rendszeresen visszajárnak Jósvafőre. A doktornő Szablyár Anna általános iskolai osztálytársa volt, és itt Jósvafőn Péterrel is megismerkedett.

Az alábbi levelet Istenes Judit bocsátotta rendelkezésünkre és a cikksorozat címe is tőle származik.

„Az egész egy biciklitúrával kezdődött.

Sok éven keresztül a fő nyári program egy tíz napos biciklitúra volt barátaimmal. Sok-sok volt Magyarországon, de sokat jártunk külföldön is. Így persze egész Magyarországot bejártuk és ezek közül az egyik a 2000-es évek legelején (2000-2001-2002) nem emlékszem pontosan egy észak-kelet magyarországi túra volt. Az egyik nap Sárospatakról Aggtelekig tekertünk és közben megálltunk pihenni egy kicsit Jósvafőn. A társaság fagyizott egyet, én pedig körbejártam. Voltak homályos emlékeim, mert gyermekkoromban iskolai kiránduláson már egyszer voltam itt, de csak rémlett, hogy milyen. Felmentem a temetőbe, a haranglábhoz, végigsétáltam a patak mellett, újra visszamentem a haranglábhoz, leültem és valami olyasmit éreztem, amit eddig nem. Hogy ez jó!!

Tovább kellett mennünk, de sokszor eszembe jutott ez az érzés. Nagyon próbáltam rájönni, hogy ez miért is lehet tulajdonképpen, de azóta sem sikerült.

Talán két év múlva úgy alakult, hogy újra itt lehettem és ez azóta évente többször is így van.

Eleinte a Malomban szálltunk meg, pár év múlva – és azóta is mindig – a Kisházban. És az azóta eltelt 10 év alatt az az érzés, amit akkor a harangláb előtt ülve éreztem, inkább csak erősebbé vált.

Történt velem még valami. A lányom vejemmel és unokáimmal elköltöztek Londonba. Nemrég náluk voltam 10 napot és kétszer is azt álmodtam, hogy Jósvafőre költöztem. Fura volt fölébredni a londoni ágyban.

Ha költözni nem is – bár ki tudja – de sokat-sokat Jósvafőre járni még nagyon szeretnék.”

London, 2015. 09. 28.

Volt egyszer egy Baradla...

Volt egyszer egy barlang, Isten csodálatos teremtett világának közepén. Amolyan protestáns, mondhatni református barlang. Egészen pontosan fogalmazva a Barlang, amit mi, helyiek közelebről is ismerve Baradlának nevezünk. Örülünk neki, büszkék vagyunk rá, ugyanakkor némi kritikával, sőt egyenes nemtetszéssel is gondolunk rá, mert a Barlang beleolvadt a létünkbe. A faluéba, a környékébe, az emberek gondolatába. Aki egyszer szívtá már a Baradla valamelyik ágának levegőjét, hunyorgott a barlangi sötétségben, didergett forró nyár derekán a hűs járatokban vagy fülelte az echóval játszadozó, követ növesztő vízcseppek dallamát, soha nem szabadulhat tőle. Akkor sem, ha meghal. Mert még a szinpetri temető port őrző mementói közé is belopakodott néhány barlangi vízformálta, időfaragta cseppkőoszlop. Az itteni embernek olyan, mint a létezés. Vagy mint a levegő, amit nem becsülünk meg, mert minden nap minden percében jogot formál rá tudónk, éltet bennünket, mégsem veszünk tudomást róla. Mert mindenkié, senki sem birtokolhatja. Vagy mégis eljön majd az az idő. Mert a birtokolhatatlan cseppkőcsodák mégis „tulajdonná” lettek, amit el lehetett adni, akkor jó áron, jó feltételekkel. Persze az ár azóta elveszett. A feltételek ugyan nem változtak, csak a világ folyton megújuló ideológiák közötti hányódása tette azokat majdhogynem elfeledetté. Majdnem elfeledetté. Mert a lelkészi hivatal irattárának mélyén csodásan megmaradt, lopva rejtett, kiáltva mesélő dokumentumok vannak. A Barlang persze semmit sem tud róluk, nem is akar. Annál inkább mi. Nézzük hát őket!

Az oroszok II. világháborús aggteleki vendégszereplését nem sok egyházközségi dokumentum élte túl. A templomból kórház, berendezéséből, kazettás mennyezetéből tüzelő, a parókiából lóistálló lett. A későbbi, 1989 előtti időben sem volt éppenséggel életbiztosítás egy olyan dokumentum lobogtatása, amivel az akkori államszervezet-vezetés felé igényt támaszthatott volna az egyházközség bármire is. A magántulajdon, s az egyházi tulajdon is csendesen háttérbe szorult. Az akkori lelkészek mégis évtizedeken keresztül megőriztek néhány iratot – bizonyára az irattár aljára süllyesztve – melyek meglehetősen érdekeseek lehetnek. Ezek közül emelkednek ki azok az 1934-35-ben keltezett eredeti dokumentumok, melyek az Aggteleki Református Egyházközség „Nagy Baradla” barlanggal kapcsolatos „tulajdoni és egyéb dologbeli” jogairól és jogosítványairól tesznek bizonyosságot. Pontosítva a dokumentumok tartalmát, a fenti jogok eladásáról szólnak az iratok. Egy 1934. november 19-én keltezett, 22/935. iktatószámú, vízjeles papírra írt „megállapodás” módosítás, két darab (egy eredeti, aláírt, valamint egy másolati) „Megállapodás” 1934. novemberi dátumozással, valamint egy 1935. januárjában jóváhagyott „adásvételi szerződés”.

Az iratok tanúsága szerint: *„Az Aggteleki Református Egyház eladja az Aggteleki Cseppkőbarlang részét képező és az Aggteleki 180. A. telekjegyzőkönyvben 772. hrsz. alatt felvett ingatlan tekintetében őt a B. 11. sorszámú bejegyzés szerinti*

telekkönyvileg és tulajdonjoggal megillető eszmei hányadot és egyéb ezzel kapcsolatos bármi néven nevezendő jogosítványokat a Magyar Turista Szövetségnek.” Az Aggteleki Református Egyháznak tehát tulajdonjoga volt a Baradla-barlangban, még ha nem is kizárólagos. Ezen tulajdonjogát értékesítette az Egyházközség 1934-ben az akkor frissen megalakult Magyar Turista Szövetségnek. Az adásvételi szerződés megkötésekor a Magyar Turista Szövetséget dr. Zsitvay Tibor nyugalmazott igazságügy miniszter képviselte, míg az Egyházközséget dr. Soldos Béla főispán, az Egyházközség akkori gondnoka. A szerződést a Magyar Turista Szövetség részéről annak Tanácsa, míg az Egyházközség részéről az Egyházkerületi Közgyűlés hagyta jóvá. Az adásvételi szerződés részét képezi az a „Megállapodás,” mely érdekes, továbbgondolni méltó tényeket és kérdéseket vet fel ma is.

A „Megállapodás” első verziójában, annak 5. alpontjában szerepel egy olyan kitétel, mely szerint az Egyházközség javára a tulajdonjogon kívül fennálló „egyéb jogosítványok”, különösképpen a Baradlában felállított persely bevonása után a Református Egyházat az eddig megilletett anyagi előnyök megváltása fejében a Magyar Turista Szövetség évi 300 pengőt köteles az Egyházközségnek megfizetni. Akkori értéken a mai viszonyokat figyelembe véve ez egy tehén ára, ma kb. 3-400 ezer forint lenne. Ugyanezen megállapodás 6./ bekezdése részletesen tárgyalja és indokolja a járadékot: *„A Magyar Turista Szövetség az évi 300.-P. összeget elsősorban azért kívánja az Aggteleki Református Egyháznak juttatni, hogy ezzel a tényével néhai Baksay Dániel volt aggteleki református lelkésznek és az aggteleki cseppkőbarlang 30 éven át volt gondnokának azokat az elvülhetetlen érdemeit elismerje, amelyeket a barlang feltárása, kezelése és gondozása körül szerzett azáltal, hogy a természeti szépségekben immár olyan szegény Csonka-Magyarország kulturális érdekeit ennek révén rendkívüli mértékben előmozdította.”*

A meglehetősen hosszú körmondatból kiérződik a poszt-Trianoni Magyarország közgondolkodásának élő sebe, a lelkészi-barlanggondnoki szolgálat elismerése és az Egyházközség, mint tulajdonos, jó gazda megbecsülése. Érdeemes lenne ma is elgondolkodni mindegyiken... Ami tény: az Aggteleki Református Egyházközségnek a Baradlában elhelyezett perselyen és a lelkész-gondnokon keresztül kézzel fogható és jelentős mértékű bevétel keletkezett a barlangból, mai viszonyok között fogalmazva: az idegenforgalomból. Ennek a jognak az átruházása hosszú távon kétség kívül a Baradla bemutatásának és fenntartásának-megóvásának szempontjából előremutató volt. Az Aggteleki Református Egyházközség akkori lelkésze, Tókos Károly, aki kézjegyével látta el az adásvételi szerződést, egyébként Baksay Dániel segédlelkésze volt Aggteleken.

Néhány szó Baksay Dánielről: szül: 1830. Sárospatak, mh: 1917. Aggtelek. Sárospataki diák, huszárörmmester, a Piski csata túlélője, az Aggteleki Református Egyház lelképásztorja 53 esztendőn át. A Baradla barlang gondnoka. Ismert

JÓSVAFŐI HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK 41.

barlangleírása: „Az Aggteleki barlang 1899”. Jelen volt a Vörös-tói bejárat 1890-es megnyitásakor, melyet a Baradla vendéglönyvébe saját kezűleg is megörökített.

1936. január hó 2. napjától kezdve évenként mindenkor az évnék most megjelölt napján 300.- azaz Háromszáz pengő lesz a Magyar Turista Szövetség által az Aggteleki Református Egyháznak megfizetendő mindaddig, amíg az Aggteleki Cseppkőbarlang a megszerzett összes többi jogsziványok és a jelenleg harmadik személyeket megillető jogok átruházása folyan is a Magyar Turista Szövetség kezelésében marad.

6./ A Magyar Turista Szövetség az évi 300.- P. összeget elsősorban azért kívánja az Aggteleki Református Egyháznak juttatni, hogy ezzel a tényével néhai Baksay Dániel volt aggteleki református lelkesnek és az aggteleki cseppkőbarlang 30 éven át volt gondnokának azokat az elévülhetetlen érdemeit elismerje, amelyeket a barlang feltárása, kezelése és gondozása körül szerzett azáltal, hogy a természeti szépségekben immár olyan szegény Csonka-Magyarország kulturális érdekeit ennek révén rendkívüli mértékben előmozdította.

7./ Jelen megállapodás...

Részlet a Megállapodás szövegéből

Budapest, 1936. november hó.
Mötköz, mint annak előtt.

Jóváhagyta a Magyar Turista Szövetség 1936. november 19.-én tartott közgyűlésében. és 1936. november 19.-én szelt nyilatkozatban foglalt pótmegállapodás érvénye mellett.

Jóváhagyta a Magyar Turista Szövetség 1936. január 21. tartott közgyűlésén

1936. évi

A Megállapodás aláírói

1935. január 14.-én hagyta jóvá a Magyar Turista szövetség Tanácsa az adásvételi szerződéshez csatolt „Megállapodás” módosítását. Az Aggteleki Református Egyházközség részéről Tókos Károly lelkipásztor, míg a Magyar Turista Szövetség részéről annak titkára és elnöke látta el kézjeggyével a módosítást. A módosítást érdemes szó szerint idézni a továbbgondolás megkönnyítése végett: „1936. január hó 2. napjától kezdve évenként mindenkor az évnek most megjelölt napján 300.- azaz: Háromszáz pengő lesz a Magyar Turista Szövetség által az Aggteleki Református Egyháznak megfizetendő. Amennyiben a Magyar Turista Szövetség az Aggteleki Cseppkő barlangra vonatkozó jogai más személyre vagy személyekre szállnának át, az évente teljesítendő 300.- pengős kötelezettség is átszáll a Magyar Turista Szövetség jogutódjaira, illetve jogutódjaira.”

1945 után új világrend jött. A Magyar Turista Szövetség eltűnt a történelem süllyesztőjében. Baksay Dániel sírja az aggteleki temetőben van most is. Az Aggteleki Református Egyházközség ma is létezik. A Baradla úgszintén. Állami tulajdonban, az Aggteleki Nemzeti Park kezelésében. A 300 pengőnek megfelelő összeggel viszont már nem ismerik el sem Baksay Dániel, sem az Aggteleki Református Egyházközség elévülhetetlen érdemeit. Pedig ellenkező előjelű szerződésről nincsen tudomásom... Cogito ergo sum.

*Mező Arnold
lelkipásztor*

*Az átadott Baradla-barlang aggteleki bejárata – ma
(Fotó: Izápy Gábor)*

A Baradla-barlang jósvafői bejáratnyitásának korabeli sajtója I.

Jósvafő település 20. századi képeének és életének alakulásában döntő jelentőségű volt a Baradla-barlang Törőfej-völgybe nyíló bejáratának 1928. évi megnyitása. A mesterséges táró – a Baradla harmadik bejárata – lehetővé tette, hogy a barlangot útméltetés nélkül végig lehessen járni, akár Jósvafő, akár Aggtelek felől indulva. Az új, jósvafői bejárat mellett előbb vezetői ház, majd a vendégeket kiszolgáló ún. terasz, végül igazgatói lakás épült. A látogatható barlangszakaszokban, így a jósvafőiben is, a villanyvilágítást 1935-ben alakították ki. A bejárat közelében (tudatosan turisztikai fejlesztési céllal) az 1922. évi tervekre alapozva 1938-ban megépült a Tengerszem-tó, majd a Törőfej-völgy felső végén még a II. világháború előtt (1944) átadták a Mátyás Király Sportszállót (a mai Tengerszem Szállót), valamint a később nemzeti parki irodaházzá alakított új igazgatói lakást is. A barlang üzemeltetése és bemutatása, a szállóvendégek fogadása, a turisztikai szempontból frekvenciát terület gondozása egyre több alkalmazottat igényelt, s ettől az időszakból kezdődően évtizedeken át nagy számban dolgoztak helyiek a fokozatosan fejlődő jósvafői „barlangüzem” alkalmazásában.

A jósvafői járatnyitással kapcsolatos események kulcsszereplője Kaffka Péter (1899-1992) építész, aki még mint szigorló mérnök, a Budapesti Egyetemi Turista Egyesület (BETE) Barlangkutató Szakosztálya tagjaként 1922-ben kezdett el a Baradla kutatásával foglalkozni. Vass Imre 1831-ben megjelent könyve alapján, a barlang Óriások terme utáni végpontján kutatva 1922. augusztus 12-én bejutott a Jósvafő felé vezető, még ismeretlen járatba. A mintegy 500 méter hosszan feltárt új szakasz erősen megközelítette a Jósvafő település felett húzódó Törőfej-völgyet, így megnyílt a lehetőség a felszínnel való összeköttetés megvalósítására. Ennek érdekében Kaffka társaival 1922-1923-ban barlangi és felszíni geodéziai méréseket végzett és elkészítette a táró terveit. A megvalósításra és a völgy turisztikai fejlesztésére vonatkozó javaslatát számos alkalommal népszerűsítette, Soldos Béla főispán (1881-1951) személyében megfelelő pártfogóra is akadt, de a munkálatokra csak hosszabb egyeztető tárgyalások után, 1927-28-ban került sor.

A járatnyitás eseményeinek leírása több összefoglalóban is elérhető (legújában: SZÉKELY 2000, 2008, 2014), de annak részletei megfelelő dokumentáció hiányában nehezen rekonstruálhatók. Az új barlangszakasz feltárását (1922) nem követte nagy híreső, abból az évből sajtóanyag nem ismert. Az eredményről Kaffka Péter majd egy év elteltével számolt csak be (KAFFKA 1923). Az 1929-ig tartó eseményekről, a munkálatokat akadályozó problémákról, az egyeztető tárgyalásokról, a tárónyitás folyamatáról, és az azt követő konfliktusokról viszont, ha röviden is, több napilap és szaklap is megemlékezett. Az eddig ismert mintegy 30 publikáció azonban csak a legfontosabb eseményeket rögzíti, de sok kérdést nyitva hagy, és nem minden esetben fedi le a teljes valóságot.

A napilapokban közölt idevágó írások, hírek a közelmúltig csak viszonylag nehezen voltak elérhetőek, kutathatók. A különböző sajtótermékek digitalizálásának folyamata azonban nagyban hozzájárult a korabeli cikkek felkutatásához. A Hungaricana Közgűjteményi Portál (<https://hungaricana.hu>) és az Arcanum Digitális Tudománytár (ADT) (<https://adtplus.arcanum.hu>) adatbázisai segítségével nemrégiben számos olyan forrásanyagra akadtunk, amelyek eddig szélesebb körben nem voltak ismertek. A helytörténeti füzetek lapjain most tizenegy, 1924 és 1929 között megjelent, olyan írást közlünk (szöveghűen, az eredeti közlés helyesírását megtartva, de a triviális szedési hibákat korrigálva), ami a Baradla jósvafői bejáratának megnyitásához kapcsolódik (közülük eddig csak 2 szerepelt a barlang irodalomjegyzékében).

Az írások közül négy a 8 Órai Újságban, kettő a Pesti Hírlapban, egy-egy a Pesti Naplóban és az Újságban látott napvilágot, míg három a Magyar Távirati Iroda napi hírei között szerepelt. Természetesen ezek olvasását kritikusan kell végeznünk, hiszen a sajtó abban az időben sem volt más, mint napjainkban, és bizony számos félreértésen, félrehalláson alapuló adatot, nevet közölnek. Ugyanakkor tartalmaznak olyan információkat is, amik máshonnan nem ismertek, így további kutatásokhoz alapot szolgáltatnak. A cikkek jobb megértése és a félreértések elkerülése érdekében néhány szempontra előzetesen az alábbiakban hívjuk fel az olvasó figyelmét (szövegközi zárójelben a bemutatásra kerülő írások sorszámát jelezzük).

A mai Törőfej-völgyet a 20. század első felében, így e cikkekben is Farkaslyuknak (Farkas-völgynek) nevezték (3), feltehetően a ma már nem létező, azonos nevű barlangról. Félrevezető lehet továbbá, hogy a Vörös-tói lejáratot 1928 előtt gyakran jósvafői lejáratként, bejáratként említették (1, 3), és Gömör helyett Abaúj-Torna megyéhez sorolták. Több helyen összemosisodik a tárónyítás és a barlang rekonstrukciójának kérdése. Ennek az a magyarázata, hogy Soldos Béla nemcsak a tárónyítás érdekében emelte fel szavát, hanem a főág műszaki létesítményeinek megújításáért, az aggteleki és a jósvafői bejáratok környékének fejlesztéséért is. Ennek lett eredménye a kultuszminiszter 1925. évi gyorsjegyzéje (1, 2, 3), aminek felhasználásakor azonban a tárónyítás még nem került napirendre.

A legtöbb tévedés mindjárt az első közölt anyagban (1) szerepel. A Baradla ugyanis soha nem volt a „csehek” (Csehszlovákia) tulajdonában, bár jóval később, 1932-ben a Népszövetségtől határrevíziót kértek azon indoklással, hogy a Baradla turisztikai hasznosítása náluk megfelelőbb lenne, de a Népszövetség a kérést elutasította. 1922-ben tehát nem visszakaptuk a Baradlát, hanem – feltehetően – a szerző a jósvafői szakasz feltárására akart utalni. Kaffkák a barlanggal nem azért kezdtek el foglalkozni, hogy kiváltságát a veszélyessé vált vörös-tói lejárattal, hanem azért, mert Kaffkát inspirálta Vass Imre, aki a továbbjutást két ponton kísérte meg. Egyrészt Aggteleknél a Styx folyásával szemben (Domica felé) haladva, másrészt a főág Jósvafő felé eső végénél, az úgy nevezett Pokolnál. Kaffka is ezt a sorrendet választotta, és a Styx menti munkálatok kudarcra ösztönözte arra, hogy a kutatást a

Pokolnál folytassa. A hír készítője a jól hangzó képződménynevek használata során nem foglalkozott a valós helyszínekkel, azok egymáshoz való viszonyával. Így egymás mellé került a Csillagvizsgáló és az Óriások termében található Ganymedes-kútja. A Pokol nevét túl egyszerűnek találhatta, mert Plútó és Cupido poklának nevezte (Plútó orgonája és Cupido vára nevű képződmény ugyan van a barlangban, de nem ezen a helyen). De a Styx név is kevés volt neki, hozzátette az Acheront, pedig a két patak aggteleki egyesülését követően, már csak a Styx név érvényes.

A híradás különlegességként arról tudósít, hogy 1924. augusztus közepén megkezdik az áttörés munkálatait, majd az augusztus 24-én megjelent rövid hírben (2) arról olvashatunk, hogy a munkálatokat abba kellett hagyni. Az eseményről csak ennyit tudunk, később soha, senki ezt így nem említette. Miután a tevékenység pontos helyére, és jellegére egyik korabeli írás sem ad felvilágosítást, nem tudhatjuk, hogy az elért eredmény 60 métere mire vonatkozik, mert az biztos, hogy nem tárohájtásra, legfeljebb terepredezésre. Ezt támasztja alá az a tény, hogy az áttörési beszámolóokban szereplő 130 méter megfelel a táro valós hosszának (7, 8). Az 1927-ben szereplő 80 m (6) és a tényleges 130 m közötti különbség abból ered, hogy az első mérések szerint az áttörés nem sikerült, az újabb mérések eredményeként pedig újabb irányt kellett felvenni (az irányváltást a mai látogatók is észreveszik, hiszen a bejárati vágat a végén erősen jobbra kanyarodik). Az adománygyűjtésekről szóló hírek eredménye (1, 2) sem ismert, lehet, hogy ezek csak tervek maradtak.

A kultuszminiszter által biztosított pénz felhasználásával foglalkozó, 1925. május 1-i hír (3) a jósvafői szakasz feltárásával és a tárónyitással kapcsolatban ugyancsak fals információkat tartalmaz a megismert barlangszakasz hosszára, valamint helyére vonatkozóan. A leírt tervek pedig eltérnek a megvalósult állapottól.

A tárónyitás megkezdésére, hosszas egyeztetés után végül a Hadik János tornanádaskai kastélyában 1927. július 17-én tartott értekezletet követően, augusztus 21-én került sor. Az értekezleten elfogadott memorandum (SERÉNYI 1932) uralkodóan a tárónyitással és a jósvafői bejárat környékének fejlesztésével foglalkozott. Mivel a tárónyitás eredményében nem mindenki hitt, így annak anyagi fedezetét Kaffka Péter maga biztosította, azon feltétel mellett, hogy ha az áttörés sikerül, költségeit megtérítik. Az 1927. július 28-29-i hírek (4, 5, 6) a nádaskai értekezlet határozataival foglalkoznak. Csak következtetni lehet (5), hogy a munkálatok megkezdését Gömör és Abaúj-Torna vármegyék közötti ellentét akadályozta. A gömöriek féltek, hogy az Abaúj felé történő megnyitással elvesztik a barlang feletti előjogokat. Bár a béke elvileg megkötött, az aggtelekiek a megnyitásba nem nyugodtak bele, és ez egy rövid időre még békétlenséget szított a két település között (11). A cikken érezhető, hogy az információk Jósvafőről erednek, de az ellentét forrása, Tókos Károly aggteleki lelkész, a barlang gondnoka, más írásokból is ismert. A későbbiekben arra is fény derült, hogy Tókos nemcsak előjogait, de saját anyagi lehetőségeit is féltette, hiszen a barlang hasznát saját javára fordította, amire

hosszabb vizsgálat derített fényt, s aminek eredményeként a Kárpát Egyesület kénytelen volt lemondani a barlang kezeléséről, és jogait átadni a Magyar Turista Szövetségnek (1935).

A táróhajtás során Kaffka Péternek és a közreműködő munkásoknak, önkénteseknek (az 5. sorszámú cikkben leírtakkal ellentétben dobsinai bányászok nem vettek részt a munkálatokban!) sok nehézséget kellett leküzdeniük, de végül 1928. április 3-án megnyílt az út Jósvafő felé. Az ünnepélyes átadást pünkösdre tervezték (7, 8, 9), de hogy ebből mi valósult meg, sajnos nem tudjuk. Elképzelhető, hogy a fent jelzett ellentét miatt ez elmaradt, így a fővárosi színészek sem adtak elő a Dante poklából. Pedig Kaffka színházi berkekben való jártasságának köszönhetően a leghíresebb színészeket sikerült volna megnyernie. Ugyanis édesanyja, Hegyesi Mari a Nemzeti Színház örökös tagja, korának ünnepelt művésze volt. Szintén csak terv maradt, hogy a jósvafői barlangszakasz világítását a település villanytelepe szolgáltatná (8). Bár volt ilyen tőrekvés a későbbiekben is, anyagi ellentétek miatt ez nem valósult meg (SZÉKELY 2014).

A Baradla 1925-ben megindított fejlesztésének szereplői (balról): Kaffka Péter, Markó Miklós (újságíró), a munkálatokat vezető mérnök (?), Friedl György kormánytanácsos, Soldos Béla főispán, Szajkó Mihály trombitás és Bibliás Ferenc barlangvezető (háttul) (a rajzot Balogh Rudolf fényképének felhasználásával Mühlbeck Károly készítette)

Kaffka Péter saját, nagy jelentőségű tevékenységéről összesen háromszor számolt be, s ezek az írásai sem túl részletesek (KAFFKA 1923, 1928, 1932). Ez azért is sajnálatos, mert olvasmányosan, informatívan, irodalmi stílusban írt. Elért eredményeiről több alkalommal (1923, 1927, 1929) előadásokat is tartott, de az ott elmondottak írásban sajnos nem jelentek meg (10).

(1) Magyar Távirati Iroda R. T. / Napi Hírek – 1924. július 21. (12 óra)

„Műgyetemi hallgatók törik át az aggteleki barlang második kijáratát. Ismeretes, hogy a csehektől 1922-ben visszakapott aggteleki cseppkőbarlang abauj-torna megyei, ugynevezett jósvafői 330 lépés kijáratát két év óta életveszedelmes.

Ez a sajnálatos körülmény arra indította a József műgyetem hallgatóinak barlangkutató csoportját, hogy Kaffka Péter szigorló mérnök vezetésével, Szontagh Pál, Nemes Árpád, Mayer Tibor mérnökjelöltek, Fejér Endre vegyész és Mark László gazdász közreműködésével Kaffka és társainak 1922-iki felmérése egész új kijáratot törjenek át a Jósvafő közelében levő Farkaslyuk nevű völgybe.

A derék önkéntes kutatók, akik saját pénzükön élmeznek magukat, remélik hogy munkájukban a soproni bányászakadémia hallgatóinak egy kisebb tehető csoportja is segíteni fogja őket és így a dr. Soldos Béla borsod-gömöri főispán által kért és Ludwig altábornagy által kiküldött utászok robbantóbányászainak segítségével sikerül még augusztusban az évszázadok óta elhanyagolt cseppkőbarlang szomorú közlekedési viszonyain változtatni. Az áttöréshez szükséges szerszámokat Klein Antal jósvafői kapagyáros adja szíveségből s ugyancsak ő részben lakással is ellátja az önkéntes bányászokat, akik augusztus közepén kezdnek hozzá nagy munkájukhoz.

Kaffka mérnökjelölt és társai annak idején a 4 méter vastag és 23 méter magas ugynevezett Csillagvizsgáló torony mentén levő Ganymedes kutja közelében munkásruhában, hasoncsuszva bányászlámpák halavány világa mellett kutatták át és mérték fel a barlangnak ezt az eddig teljesen ismeretlen részét. A tervezett, körülbelül 90 méter hosszú új ágba emberi kéztől érintetlen, több ezer mesés szépségű és változatos függő és földönálló csillogó cseppkőképzéssel borított teremszerű üregeket fedeztek fel. Nagy kár, hogy az üregeket sok helyütt 4-5 méter vastag, szerencsére könnyen áttörhető omlós mészkő réteg zárja el. Ugy ezeket, mint itt-ott kemény sziklátak dinamittal kell szétrobbantani.

A merész munkálatokat a már eddig is ismert ugynevezett Pluto és Cupido poklánál kezdik meg. Pluto poklában, a Styx és Acheron barlangfolyók iszapos partjain háznagyágu feketé sziklák és 100 méteres tört cseppkövek festői rendetlenségben hevernek, amelyek között csak kötél-táncosi ügyességgel, köről-köre ugrálva lehet előrehaladni.

Ohajtandó volna, ha Csonka-magyarország egyetlen természeti csodájának rekonstruálási költségeihez a tehetősek pénzbeli adományokkal is hozzájárulnának.

Adományok a Magyar Földhitelezésnél levő /Budapest, V. Bálvány utca/ folyószámlára küldendők.”

(2) 8 Órai Ujság – 1924. augusztus 24. (vasárnap) – 7. oldal

„Félbeszakították az Aggteleki csepkőbarlang áttörését. Az Aggteleki csepkőbarlang jósvafői oldala közelében mintegy tíz nappal ezelőtt 28 tagu, jobbára békésgyulai iparosokból álló cserkészcsapat önkéntes munkálatokba kezdett, hogy a Farkasvölgy felé létesítendő új barlangkijáratot áttörjék. A munkálatokat Kaffka Péter szigorló mérnök vezette. Az áttörés célja az volt, hogy a háboru alatt összeomlott 365 lépcsős jósvafői kijáratot pótolja. A munkálatokat azonban csak 60 méter hosszúságban tudták elvégezni. A további munkálatokat ugyanis megakadályozta az, hogy kemény szikla-kőzetre találtak, amelynek robbantásához szükséges nagymennyiségű ekrazitot az elmaradt anyagi támogatás következtében beszerezni nem tudták. A barlangban egyébként a Stix és Acheron patakok nagy pusztítást végeztek az idén. Mintegy tizenöt hidat vixt és magával az ár. Csonka-Magyarország egyetlen természeti ritkaságának épségben tartására tudvalevőleg rekonstruáló bizottság alakult. A bizottság a barlang restaurálására szükséges anyagi eszközök megszerzésére a tél folyamán Budapesten és vidéken hangversenyeket és mulatságot szándékozik tartani.”

(3) 8 Órai Ujság – 1925. május 1. (péntek) – 9. oldal

„Az aggteleki csepkőbarlang rekonstrukciós munkálatai. A kultuszminiszter tudvalevően a múlt hónapban tartott szakértekezleten az aggteleki csepkőbarlang sürgőssé vált rekonstrukciós munkálatai ügyében elhatározta, hogy csonka Magyarországnak ezt az értékes természeti ritkaságát régóta esedékessé vált munkálatokkal hozzá fogja segíteni ahhoz, hogy a természetnek ez a csodája a belső berendezések pusztulásától megmenthető legyen és hogy elvégezhessek benne azokat a munkálatokat, amelyek a természeti ritkaság szépségeit jobban feltárják. A kultuszminiszter e célra 100 millió gyorssegélyt utalt ki, aminek a felhasználása tekintetében Mártha Miklós, a miskolci államépítészeti hivatal vezetője fog megfelelő helyszíni szemle után előterjesztést tenni. A program az, hogy mindenekelőtt a barlang belsejét járhatóbbá teszik, az elkorhadt karfákat kicserélik, a Stix és Acheron barlangfolyók két év előtti áradása által elpusztult hidakat újjáépítik, kijavítják a jósvafői kijáratot, ahová vasbetonból épülő lépcsőházat terveznek. A barlang rekonstruáló bizottság május első felében fog összeülni és ekkor be fognak számolni arról is, hogy három évi szüntelen kutatással, körülbelül három kilométer hosszú, teljesen ismeretlen barlangrészt sikerült felfedezni a barlang paradicsomnak nevezett csodás alvilágában. Ez a rész egyenes folytatása a földalatti főutvonalnak és itt lesz idővel az abaujmegyei Farkasvölgybe vezető kijárat minden lépcsőzet nélkül. Ezzel a cseppkőbarlang megközelíthetősége mindössze tizenegy kilométer távolságra fog esni az abauj-színi vasuti állomástól.

Az aggteleki barlang megközelíthetősége egyébként az idén nagy lépéssel haladt előre, ugyanis a vármegyében van Csonkamagyarország egyetlen vasércbányája és a bányatársulat igazgatósága az eddigi keskenyvágányu vasutat hat kilométer hosszúságban rendes nyomtávu vasúttá változtatta át. A jövő évben készülnek megépíteni az aggteleki barlang sziklabejáratánál azt a nagyobb modern szállodát is, amely a turistáknak megfelelő szállást adna. Egész új villanyberendezés megépítését is tervezik, de minderről a rekonstruáló bizottság értekezlete után fognak végérvényesen dönteni.”

(4) 8 Órai Ujság – 1927. július 28. (csütörtök) – 7. oldal

„Nyolcvan méteres alagútát furnak az aggteleki-barlangban. Jósvafőről jelentik: Hadik János gróf tornanádaskai kastélyában Borsod- és Abaujtona megye vezetői értekezletet tartottak, amelyen elhatározták az aggteleki-barlang harmadik, jósvafői kijáratának kiépítését. Kaffka Péter budapesti mérnök megbízást kapott arra, hogy a nyolcvan méteres alagút átfurásával ezt a kijáratot megépítse. Még az idén negyvenszobás turistalakat és szállodát építenek a barlang közelében, kiépítik az autó-utat, Szin es Miskolc között pedig sinautójáratokkal teszik könnyen megközelíthetővé a barlangot.”

(5) Pesti Hírlap – 1927. július 28. (csütörtök) – 15. oldal

„Az aggteleki barlang harmadik kijáratának áttörése. Jósvafőről jelentik, hogy a napokban népes értekezlet volt gróf Hadik János tornanádaskai kastélyában a házigazda elnöklésével, melyen résztvettek Borsod-Gömör vármegye részéről: dr. Soldos Béla főispán, az abaujiak részéről Puky Endre, a képviselőház alelnöke, Szentimrey Pál alispán, Fáy Barna főszolgabíró és a Magyarországi Kárpát-Egyesület részéről Kadix Ottokár főgeológus. A két vármegye megegyezett abban, hogy megalapítják a gömör-tornai kárpát egyesületet és a két vármegye együtt dolgozik a barlang kiépítésén. A jósvafői harmadik kijáratnak megépítésével Kaffka Péter budapesti mérnököt bízták meg, aki már a napokban a dobsinai és rudabányai vasbányászokkal hozzáfog a mintegy nyolcvan méteres alagút áttöréséhez. Végül Soldos főispán bejelentette, hogy az állam a közeljövőben Aggteleken egy kisebb szállodát építtet.”

(6) Magyar Távirati Iroda Rt. / Napi Hírek – 1927. július 29. (10 óra 10 perc)

„Miskolc, július 29. – A napokban népes értekezlet volt Hadik János gróf tornanádaskai kastélyában, amelyen részt vettek Borsod-Gömör vármegye részéről Soldos Béla főispán, Abaujtonavármegye részéről Szent-Imrei Pál alispán, Fáy Barna főszolgabíró, Puky Endre országgyűlési alelnök, Putnoky Móric országgyűlési képviselő, Kadix Ottokár főgeológus és Kaffka Péter budapesti mérnök. Az értekezleten a két vármegye megállapodott az aggteleki barlang közös

kiépítése és a jósvafői második kijárat mielőbbi megnyitása ügyében. A nyolcvanméteres alagut áttöréséhez már hozzá is kezdtek. A jósvafői kijáratnál Abaujtonavármegye egy negyvenszobás turistalakat épít. A barlangba bevezetik a villamosvilágítást. Abaujvármegye Szin állomástól kezdve kiépíti és kiszélesíti az utat. A MÁV. Szin és Miskolc között a forgalom gyorsabb lebonyolítása céljából sinautójáratokat rendszeresít, az állam pedig a közeljövőben Aggteleken kisebb szállodát épít, hogy ezzel is biztosítsa a csonkaország legnagyobb természeti kincsének látogatottságát. /MTI/”

(7) Magyar Távirati Iroda Rt. / Napi Hírek – 1928. április 10. (12 óra 45 perc)

„Jósvafő, április 10. – Az aggteleki cseppkőbarlang mesterséges új bejárója a napokban készült el. A munkálatokat gróf Hadik János kezdeményezésére a mult év nyarán kezdték meg Kaffka Péter mérnök vezetésével. Az új bejáró amelynek segítségével lépcsómászás nélkül közelíthető meg a barlang, Szin vasútállomástól 12 kilométernyi re nyílik és 130 méter hosszúságban halad vízszintesen a-föld alatt. A bejáróhoz a vasútállomástól autobuszokat fognak járni. A bejárót pünkösdkor avatják fel ünnepélyesen. /MTI/”

(8) 8 Órai Ujság – 1928. április 12. (csütörtök) – 2. oldal

„**Héthonapi munkával 130 méteres alaguton át új bejárót építettek az aggteleki cseppkőbarlangba.**

Jósvafő, ápr. 10. (Saját tudósítónktól.) – Az aggteleki cseppkőbarlang mesterséges új bejárója – amint azt már röviden jelentettük – közvetlenül a húsvéti ünnepek előtt elkészült. Csonkamagyarország e csodálatosan szép és értékes természeti kincsének hozzáférhetősége es sürűbb látogatottsága szempontjából rendkívül nagyjelentőségű az új bejáró, amelynek mult év augusztusa óta Kaffka Péter mérnök vezetésével folyt munkálatai során 130 méter hosszú vízszintes tárót nyitottak.

Mintegy hét hónapon át kellett a föld gyomrának titokzatos veszedelmeivel kitarító küzdelmet folytatni, hogy az új bejáró segítségével a világhírű barlang Jósvafő község felől könnyen megközelíthető legyen és a látogatók a gyönyörű fekvésű völgyből lépcsők járása nélkül érhék el a barlangot. Az új bejáró tizenkét kilométernyire fekszik Szin vasutállomástól, amellyel még az idén autóbuszjárat fogja összekötni. A pünkösdre tervezett ünnepélyes felavatás után nyomban átadják a nagyközönség használatának az új bejárót.

A barlang felügyeleti hatósága már tárgyalásokat folytat az ujonnan megnyílt barlangrész villanyvilágításáról, amelynek áramát a jósvafői villanytelep szolgáltatná. (K. Gy.)”

(9) Pesti Napló – 1928. május 13. (vasárnap) – 16. oldal

„Dante Poklából fognak szavalni pünkösdkor az Aggteleki cseppkőbarlang új bejáratának megnyitásán. Egy évi fáradságos munka után az Aggteleki cseppkőbarlang új bejáratát Jósvafő felől Kaffka Péter mérnöknek végre sikerült átfúrnia. A napokban Tornanádaskán, gróf Hadik János birtokán tanácskozás folyt, hogy milyen módon adják át az új bejáratot a nyilvánosságnak? A tanácskozáson Hadikon kívül résztvett Puky Endre, a képviselőház alelnöke, Cholnoky Jenő, Káditz Ottokár és Kaffka Péter. Elhatározták, hogy pünkösdkor ünnepélyesen megnyitják a cseppkőbarlang új bejáratát. A Pesti Napló munkatársa beszélt Kaffka mérnökkel, aki a következőkben mondotta el a pünkösdi megnyitás előkészületeit:

Cholnoky Jenő az új bejárat megnyitásáról a Kárpátgyesülettel tárgyal, mert a barlang ezé az egyesületé. Amennyiben a Kárpátgyesület nem vállalná a megnyitást, akkor mi rendezzük meg az ünnepséget. Pünkösdre a villanyvilágítást a barlang új részébe bevezetjük. A barlang »Pokol« nevű részében érdekes előadást is tervezünk. Fővárosi színészek részleteket fognak elszavalni Dante Poklából.”

(10) Pesti Hírlap – 1929. április 24. (szerda) – 19. oldal

„Előadás az aggteleki barlangról. Kedden este az Egyetemi Földrajzi Intézetben a Magyar Barlangkutatók Társulatának szakülésén Kaffka Péter mérnök előadást tartott az Aggteleki barlang legújabb részének felfedezéséről és megnyitásáról. Nagyszámú közönség hallgatta végig a rendkívül érdekes és vetített kepekkel illusztrált előadást, amelyben az előadó nyolc évi küzdelmét ecsetelte. A felfedezés, a föld alatti mérések és a százhusz méter hosszú alagut bejáró furásának veszedelmei elevenedtek meg a hallgatóság szemei előtt.”

(11) Ujság – 1929. június 6. (csütörtök) – 7. oldal

„Felfegyverzett legények támadtak rá a székesfehérvári diákokra az aggteleki cseppkőbarlang kijáratánál. Középkori féltékenységgel akadályozza meg az aggteleki nép erőszaka az aggteleki cseppkőbarlang jósvafői kijáratának használatát.

A múlt év áprilisában jelentette az Ujság, hogy Kaffka Péter mérnöknek sikerült az aggteleki cseppkőbarlangba új, harmadik bejáratot készítenie. Az új bejáró akkoriban leginkább a turisták és barlangkutatók körében keltett érdeklődést, azonban az új bejáróval kapcsolatosan azóta történt események az egész ország közvéleményét kell, hogy foglalkoztassák.

A múlt század kilencvenes éveiben a barlangot kezelő Magyarországi Kárpát Egyesület, illetve annak gömöri osztálya a barlang végében kijáratot törtetett a felszínre. Ez a kijáró nem a legjobban sikerült, mert háromszázötven lépcsőn kellett felmenni, amíg a látogató a felszínre juthatott. 1921-ben Kaffka Péter fővárosi

mérnök, a Kárpát Egyesület főtitkára kutatásokat végzett a barlangban és követve a föld alá eltűnő barlangi patak irányát, tényleg sikerült egy ötszáz méter hosszú új részt felfedeznie. Méréseket végzett. Elkészítette a barlang új térképét és arra a felfedezésre jutott, hogy az új folyosó végéből könnyű szerrel lehetne vízszintes irányú kijárót létesíteni a szabadba. 1927-ben Hadik János gróf támogatásával sikerült Kaffkának akciót indítania az új kijáró létesítése érdekében s ugyanaz év augusztusában Jósvafő községtől egy kilométer távolságban megkezdték az új bejáró furását. Anyagi eszközök hiányában a legprimitívebb eszközökkel folyt a munka, kemény sziklafalakat kellett átfurni és leguruló sziklákat eltávolítani. Végül 1928 áprilisban a mérnök számításainak megfelelően, elérték a barlang új folyosóját. Teljes sikerrel járt tehát a munka, mert kész volt a vízszintes bejáró és nem volt szükség többé a harminc év előtti háromszázötven lépcsős kijáróra. És így amíg a régi kijáró Aggtelek és Jósvafő községek között egy kopár hegy tetején végződött, az új áttörésen keresztül pompás erdőben, Jósvafő közvetlen közelében kerülhet napvilágra a barlang-látogató.

Az új bejáró építési munkálatai meg csaknem egy évig tartottak, úgy, hogy azt az idén husvétkor adták át a forgalomnak. A munkálatok összesen huszonegyezer pengőbe kerültek, amely összeget Kaffka Péter előlegezte és amelyből az állam eddig ötezer pengőt megtérített. A bejárónál a barlangi vezető részére egy házat is építettek, azonban ugyanott turisztaszálló építését is tervezi a Kárpát Egyesület. A villanyvilágítást is be akarják vezetni a barlangba, amelyet még mindig karbidlámpával és magnéziummal világítanak. A villanyvilágítás bevezetése most már nem is lenne nehéz, ugyanis a barlang patakjának az új kijáró közelében feltörő vize óriási turbinát hajt, amely az egész Jósvafő községet ellátja villannyal és könnyűszerrel elláthatná a barlang villanyszükségletét is. Azonban a kivitelnél egészen különös akadályai vannak.

Tudni kell, hogy amióta a jósvafői kijáró terve felmerült, a Magyarországi Kárpát Egyesület központja és a barlangot kezelő gömöri osztálya között nem a legjobb viszony áll fenn. Aggteleken Tókos Károly református tiszteletes, a barlang gondnoka bármilyen turistát szívesen lát, azonban a Kárpát Egyesület tagjaival állandóan éreztetni ellenszenvét. Amikor az egyesület központja a jósvafői új kijárót létesítésének tervét felvetette, a gömöri osztály vezetősége mindjárt ellenszenvvel fogadta a gondolatot és később a munkához sem nyújtott segédkezet, holott a múlt évben a belépődíjakból mintegy 5-6000 pengő bevételük volt. Az ellenszenv valódi oka az volt, hogy az aggtelekiek féltékenyek lettek a jósvafőiekre. Attól féltek, hogy az új kijáró révén az Aggtelek felé irányuló idegenforgalom egy része ezután Jósvafőnek jut majd és így ahelyett, hogy elősegítették volna a Kaffka-féle terv kivitelt, minden lehető megtették arra, hogy azt megakadályozzák.

Amikor az új bejáró elkészült, a Kárpát Egyesület központja ismét tárgyalásba bocsátkozott a gömöri osztállyal és felajánlotta, hogy átengedi az új bejárót a vezetői házzal és a turisztaszálló részére megvásárolt telekkel 16.000 pengő önköltségi árban, amelyet az osztálynak tíz év alatt kell megfizetnie. Felajánlották,

hogy saját költségükön bevezetik az ujonnan feltárt részbe a villanyvilágítást és azt minden ellenszolgáltatás nélkül üzemben is tartják. Ezzel szemben a gömőri osztály a központ ajánlatából semmit sem volt hajlandó elfogadni és a legutóbb Putnokon tartott választmányi ülésen kimondották, hogy minden lehetőt elkövetnek a központ terveinek megakadályozására.

Az elhatározást tett követte, mert az új részben a villanyvezeték részére felszerelt csigákat az aggteleki parasztok leverték, pünkösdkor pedig a székesfehérvári főreáliskola tanárait és diákjait, akik a jósvafői új bejáraton mentek be a barlangba, az új barlangrész végénél felfegyverzett aggteleki földművesek visszatérésre kényszerítették. A legújabb hírek szerint a gömőriek – Aggtelek Gömör és Jósvafő Abauj megyéhez tartozik – az abaujmezei határ alatt vasbeton falakkal akarják elrekeszteni a cseppkőbarlangot.

Ez a helyzet ma az aggteleki cseppkőbarlangnál, amely a legértékesebb kincse ennek az országnak. Ahelyett, hogy a jósvafői új kijárat létesítésével hatalmas idegenforgalom indulna meg a barlang felé, feldühösített fegyveres falusiakkal fogadják az idegent a barlang közepén. Ahelyett, hogy a rádió korszakában végre villannyal világítanák meg a csodás cseppkőalakzatokat, inkább továbbra is füstös karbidlámpákat használnak, mert egyesek anyagi érdeke ezt így kívánja.

Aggteleken évtizedek óta semmit sem nyújtottak a barlang látogatóinak, csak szedték a hárompengős belepördijákat s annak ellenében egy vezetőnek kinevezett és legtöbbször részeg falusi irányításával huszas-harmincas csoportokban betelepítették az embereket a barlangba. A községben pedig csak uzsoraáron és a lehető legkomisszabb szállást kapták az idegenek.

A közlekedés még ma is, amikor már Putnokról autobusz is jár, éppen az autobusz menetrendje miatt olyan lehetetlen, hogy Budapestről indulva kétszer huszonnégy óra kell a barlang megtekintéséhez.

Az autót építésénél is a gömőriek érdekét tartották szem előtt, mert ahelyett, hogy a meglevő 12 kilométeres szin-aggteleki utat javították volna ki, új 42 kilométeres hosszú utat építettek Putnokról. Azok a turisták, akik Miskolcra Szin felé utaznak, onnan csak kocsival mehetnek Aggtelekre és erre a rövid útra az aggteleki fuvarosok, akik ott a fuvarozást monopolizálják, 12 pengőt kérnek el egy kocsiért.

Mindezzel szemben a jósvafőiek az új bejárat létesítése óta, tehát alig néhány hónap alatt a saját erejükből többet haladtak, mint az aggtelekiek évtizedek óta. Megteremtették a villanyvilágítást, a jegyző irányításával tiszta és olcsó turisztaszállásokat létesítettek és igazi magyaros vendégszeretettel részesítik az odakerülő idegent. Fuvarosaik pedig a negyvenkétkilométeres utért nem kérnek többet, mint az aggtelekiek a tizenkét kilométerért és Jósvafő község lakóinak törekvése miatt akarják egyesek az aggteleki cseppkőbarlang fellendülését megakadályozni.

Ministersége elején Klebelsberg Kuno gróf kultuszminister rámutatott arra, hogy idegenforgalmi szempontból feltétlenül szükség van az aggteleki cseppkőbarlang propagálására és fejlesztésére. Felhívjuk a kultuszminister ur figyelmét az Aggteleken uralkodó mai állapotokra, amelyek megszüntetésére a legsürgősebb hatósági közbelépésre van szükség.

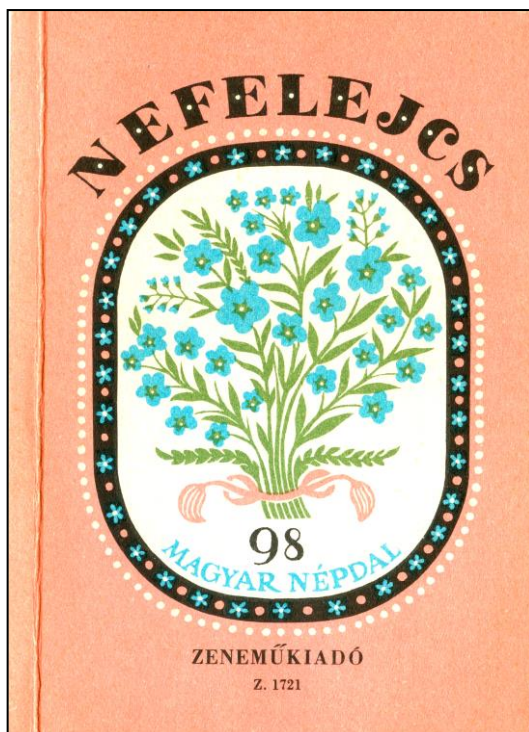
Feltétlenül lehetővé kell tenni, hogy az új jósvafői bejáraton keresztül, amelynek létesítéséhez a kormány is hozzájárult, haladéktalanul meginduljon be- és kifelé a közlekedés és ha ez másképp nem lehetséges, el kell venni a Kárpát Egyesület gömöri osztályától a barlang kezelését. – Krassó Zoltán”

Székely Kinga – Szmorad Ferenc

Irodalom:

- KAFFKA P. (1923): Az Aggteleki-cseppkőbarlang utolsó szakaszának feltárása. – Turistaság és Alpinizmus **13(5)**: 77-79.
- KAFFKA P. (1928): Az Aggteleki cseppkőbarlang új vízszintes bejárájának munkálatai... –Turistaság és Alpinizmus, **18(5)**: 99.
- KAFFKA P. (1932): Az aggteleki barlang feltárása. – Turisták Lapja, **44(4)**: 98-106.
- SERÉNYI P. (1932): Tettek és teendők a Baradla körül. – Turisták Lapja, **44(4)**: 120-122.
- SZÉKELY K. (2000): A Baradla-barlang jósvafői szakaszának felfedezése és bekapcsolása az idegenforgalomba. In: SZABLYÁR P. – SZMORAD F. (szerk.): Jósvafő – település a források és barlangok völgyében. – Jósvafő község Önkormányzatának képviselőtestülete, Jósvafő, p. 136-145.
- SZÉKELY K. (2008): A Baradla-barlang jósvafői bejárata. – Zöld Horizont (Bükki NP és Aggteleki NPI) **10**: 3.
- SZÉKELY K. (2014): A fáklyáktól az elektromos világításig. In: GRUBER P. – GAÁL L. (szerk.): A Baradla–Dómica-barlangrendszer, ANP, p. 389-392.
- VASS I. (1831): Az Aggteleki barlang leírása, fekete területével, talprajzolatjával és hosszába való átvágásával, két táblában. – Landerer, Pest, 82 pp.

Népdalgyűjtés Jósvafőn

1952. július-augusztusában Jósvafőn járt dr. Mathia Károly (Nagykanizsa, 1902-Budapest, 1961), kinek nevére a településen már senki sem emlékszik, s feltehetően kevesen vannak, akik tudják mivel foglalkozott. A sokoldalú tanár, bölcsészdoktor, alezredes, néprajzkutató, zeneszerző magyarból, történelemből és latinból diplomázott és doktorált (1919-1923), de 1920-tól a zeneakadémián Kodály Zoltántól zeneszerzést is tanult. Egyházi és katonai iskolákban tanított, a Honvéd Ludovika Akadémián katonai ügyvitelt, tereptant és nyelveket oktatott, de ő vezette a 150 fős ének- és zenekart is. 1942 és 1944 között az athéni magyar nagykövetség katonai attaséja volt, 1944-ben alezredesnek nevezték ki. A háború után ismét egyházi iskolákban tanított, majd azok államosítása után Kodály Zoltánnak köszönhetően a Magyar Tudományos Akadémia Néprajzkutató Csoportjában tevékenykedett. Feltehetően nem a Baradla vonzásában, hanem munkájához kapcsolódóan jutott el Jósvafőre, ahol hat népdalt, az általa használt tárgykörök szerint 1 katonai, 2 szerelmi, 2 párosító és lakodalmi, végül 1 tréfás dalt gyűjtött.

JÓSVAFŐI HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK 41.

De járt Szinben és Szögligeten is, ahol két párosító és lakodalmas, illetve egy szerelmi, egy párosító és lakodalmas nótát jegyzett fel. Ezeknél az éneklés idejét is feltüntette. A palóc vidékre tekintettel a szövegekben jelölte a normál kiejtéstől való eltérést (ë betű helyett ö). Jósvafőn az adatszolgáltató a 86 éves özv. Bucsek Istvánné, Fodor Zsuzsanna, a 79 éves Deli György és a 61 éves Parajdi István, míg Szögligeten a 75 éves Magyar Ferenc és a 67 éves özv. Taskó Mihályné, Tátrai Apollónia, Szinben pedig a 17 éves Jóna Erzsébet volt.

A Jósvafőn, Szinben és Szögligeten 1952. július-augusztusban gyűjtött népdalok

<i>gyűjtő</i>	<i>település</i>	<i>tárgykör</i>	<i>cím</i>	<i>vers- szak</i>	<i>éneklés</i>	<i>oldal</i>
Bucsek Istvánné	Jósvafő	katona d.	Ha én azt tudtam volna	3		54
Bucsek Istvánné	Jósvafő	szerelmi d.	Mikor még én kicsiny voltam	2		76
Deli György	Jósvafő	szerelmi d.	Jósvafői sugártony	1		86
Magyar Ferenc	Szögliget	szerelmi d.	Elmennék nálatok	4		77
Jóna Erzsébet	Szin	párosító, lakodalmas d.	Piros kendőm	1	kontyolás után, a lakodalomban	127
Jóna Erzsébet	Szin	párosító, lakodalmas d.	Két út van előttem	6	a násznép templomból visszatérésekor	128-129
Parajdi István	Jósvafő	párosító, lakodalmas d.	Dombon van a kis-angyalom lakása	3	esküvőről hazajövet	130-131
Parajdi István	Jósvafő	párosító, lakodalmas d.	Túr a disznó	3	esküvőre menet	132
Taskó Mihályné	Szögliget	párosító, lakodalmas d.	Nézz ki, anyám	3	menyasszony búcsúztató	126
Bucsek Istvánné	Jósvafő	tréfás d.	Mindénnek van szeretője	2		158

A dalok és a kapcsolódó dallamok nyomtatásban először 1955-ben jelentek meg, majd a Zenemű Kiadó, Nefelejcs, 98 magyar népdal címen, 1986-ban kiadott könyvecskében tette közkincsé. Erről Szabylár Péter a „Jósvafői Helytörténeti Füzetek” 26. számában (2007) ugyan hírt adott, de bővebb ismertetéssel nem szolgált, illetve a mellékletekben szereplő dalok szövege, a rossz minőség miatt nem olvasható, ezért érdemes az akkori hírt kiegészíteni. Talán lesznek olyan fiatalok, akik énekükkel segítik a környék népdalainak megőrzését.

Székeley Kinga

23. Ha én aztat tudtam volna

Jósvafő (Abaúj) 1952. VII.

Özv. Bucsek Istvánné, Fodor Zsuzsanna 86 é.

Tempo giusto ♩ = 84

The musical score is written on four staves. The first staff is a treble clef with a key signature of one flat (Bb) and a 2/4 time signature. It begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a 2/4 time signature. The tempo is marked 'Tempo giusto' with a quarter note equal to 84 beats per minute. The melody consists of quarter and eighth notes. The lyrics are: '1. Ha én az-tat tudtam vó - na, / Hogy a jány-ból asszony vó - na: / Fűz - fa - kar-dot köt-tem vó - na, / Ka - to - ná - nak álltam vó - na.'

1. Ha én az-tat tudtam vó - na,
Hogy a jány-ból asszony vó - na:
Fűz - fa - kar-dot köt-tem vó - na,
Ka - to - ná - nak álltam vó - na.

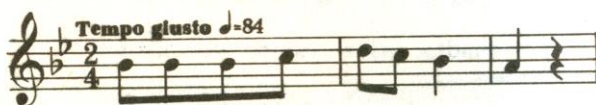
2. Katona már az én nevem.
Annak nevelt anyám engém.
Még a bölcsőben ringatott,
Mikor katonának adott.

3. Ha én aztat mégtudhatnám,
Mélyik legény haragszik rám:
Mégölelném, mégcsókolnám,
Talán nem haragudna rám!

36. Mikor még én kicsiny voltam

Jósvafő (Abaúj) 1952. VII.

Özv. Bucsek Istvánné, Fodor Zsuzsanna 86 é.

1. Mi - kor még én kicsiny vol - tam,

A di - ó - ér' majd mēghol - tam,

De már mos - tan na - gyobb va - gyok,

A le - gé - nyér' majd mēg - ha - lok!

2. Nagy az én rózsám ereje,
Kilenc pandur sēm bír vele,
De ha az én szavam hallja,
Sírva borul az asztalra.

44. Jósvafői sugártorony

Jósvafő (Abaúj) 1952. VIII.
Deli György 79 é.

Parlando $\text{♩} = \text{cca } 60$

Jós - va - fő - i su - gár - torony
de ma - gos, A te - tején van éggy al - ma,
de pi - ros. Azt az al - mát
hét - fe - lé lē - het vág - ni,
Ha nēm szeretsz, nēm muszáj hoz - zámjár - ni.
Ha nem sze - retsz, adj oda egy
bar - ná - nak, Most van az az i - dő:
kö - nyő - rög a le - gény a lány - nak.

37. Elménnék nálatok

Szögliget (Abaúj) 1952. VII.
Magyar Ferenc 75 é.

Rubato ♩ = cca 60

1. El- mën - nék ná - la - tok,

ha sö - tét nēm vó - na, Még is csó -

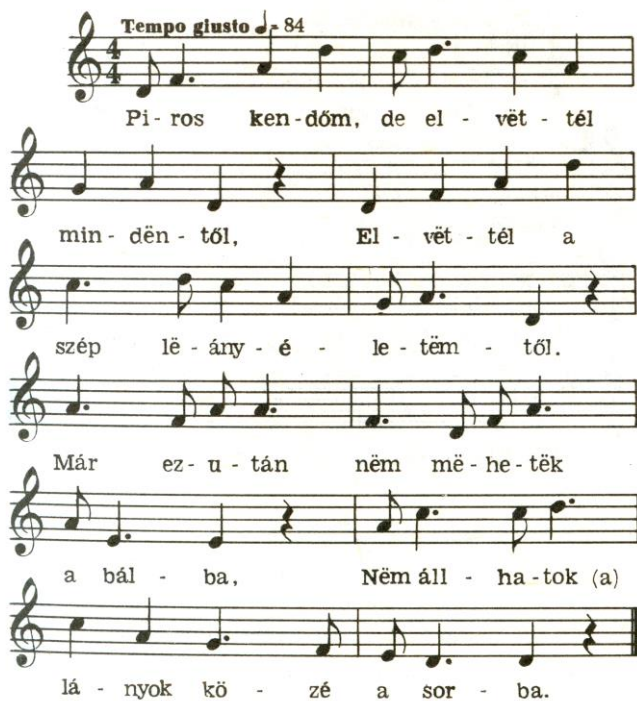
kol - ná - lak. Ha hold - vi - lág vó - na!

2. Holdvilág a naptól
Messze jár egymástól,
Én is messze járok
A kedves babámtól.
3. Este van, este van,
De nēm mindēn lánynak,
Csak annak az égynek,
Kihēz sokan járnak.
4. Énhozzám nēm járnak,
Nincs is nekēm este,
Még a csillagos ég is
Sötétre van fēstve.

74. Piros kendőm

Szin (Abaúj) 1952. VII.
Jóna Erzsébet 17 é.

Tempo giusto ♩ = 84

Pi-ros ken-dőm, de el - vêt - tél
min - dën - től, El - vêt - tél a
szép lë - ány - é - le - tēm - től.
Már ez - u - tán nēm mē - he - tők
a bál - ba, Nēm áll - ha - tok (a)
lá - nyok kö - zé a sor - ba.

*Kontyolás után éneklék a la-
kodalomban.*

75. Két út van előtttem

Szín (Abauj) 1952. VII.
Jóna Erzsébet 17. é.

Tempo giusto ♩ = %

1. Két út van e - lőt - tem,
mē - lyi - kén in - dul - jak?
Két - tő a sze - re - tőm,
mē - lyik - től bí - csűz - zak?

2. Szóktétől búcsúzóok

piros pünkösöd napján,
Barnától még nem válok, csak
halálom óráján.

3. Magas a kútágas,
nehéz meríteni,
Durcas a galambom,
nehéz megölelni.

128

4. Ölelni akarom,
ném hajlik a karom,
Hajlik már a karom,
de ném a galambom.

5. Jaj annak a fának,
kit fejszével vágnak,
Jaj annak a lánynak,
kit mindig gyaláznak.

6. Engem is gyaláztok
egy sém mirevaló,
Ássa ki a szemét
két fekete holló.

Akkor éneklük, amikor a mász-
nép visszatér a templomból.

129

76. Dombon van a kisangyalom lakása

Jósvafő (Abaúj) 1952. VIII.
Parajdi István 61 é.

1. Dombon van a kis-an-gya-lom

130

2. Ezt a kislányt még akkor megszerettem,

Mikor vele legelőször beszéltem.

Mégtetszett a gyönyörű szép szaváról,

Homlokára gondoródott hajáról.

3. Faluvégi csárda az én lakásom,
Kisangyalom, véled abban tanyázom.

Mindén este muzsikászó, cimbalom,
Ugy élelem majd téveled a világom.

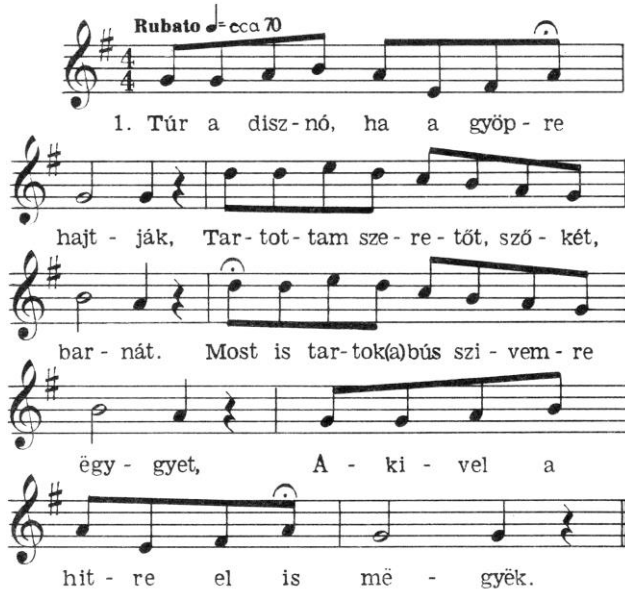
Esküvőről hazatérve énekelik.

131

77. Túr a disznó

Jósvafő (Abaúj) 1952. VIII.
Parajdi István 61 é.

Rubato $\text{♩} = \text{cca } 70$

1. Túr a disz-nó, ha a gyöp-re
hajt-ják, Tar-tot-tam sze-re-tőt, szó-két,
bar-nát. Most is tar-tok(a)bús szi-vem-re
egy-gyet, A-ki-vel a
hit-re el is mē-gyék.

2. Egyenésen nőtt a rétén a nád,
De kedvemre nevelt éldésanyád!
Olyan éldésanyát kell keresni,
Aki ilyen szép lányt tud nevelni.
3. Éldésanyám, minek adott férjhez,
Minek adott idegén legényhez?
Jaj, de bajos ölelni szegénynek
Idegén lányt idegén legénynek!

Esküvőre menet éneklük.

73. Nézz ki, anyám

Szögliget (Abaúj) 1952. VII.

Özv. Taskó Mihályné, Tátrai Apollónia 67 é.

Parlando $\text{♩} = \text{cca } 60$

1. Nézz ki, a - nyám, ab - la - ko - don,
Most viz - nek ki a ka - pu - don.
Nézz u - tá - nam ke - ser - ve - sen,
Látsz - é töb - bet, vagy so - ha - sém!

2. Édesanyám rózsafája
Engem nyitott utoljára.
Bárcsak né is nyitott volna,
Maradtam volna bimbóba!

3. Édesanyám rózsafája,
Én voltam a legszebb ága,
De egy legény lészakasztott,
Karjai közt elhervasztott.

Menyasszonybúcsúztató

96. Mindénnek van szeretője

Jósvafő (Abaúj) 1953. VII.

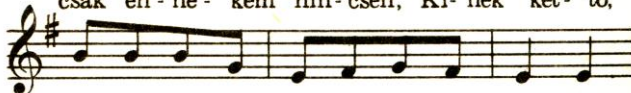
Özv. Bucsek Istvánné, Fodor Zsuzsanna 86 é.

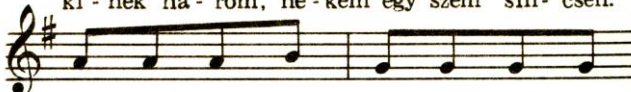
1. Min-dén-nek van sze - re - tő - je,

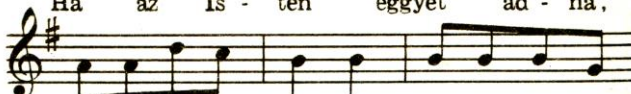
csak én - né - kem nin - csen, Ki - nek ket - tő,

ki - nek há - rom, né - kem egy szem sin - csen.

Ha az Is - ten éggyet ad - na,

jaj, de mēg-be - csül - nēm, Ke - zét - lá - bāt

össze - köt-nēm, a füst-re úgy tēn - nēm!

2. Kiállították a karót, be is állították,
A jányoknak a javát is mind kiválogatták,
Maradt nekem egy nagy boglyas, mi' csinájjak véle?
Bondort* dugok az orrába, had ballagjon véle!

* bondor = „a kender, mikor nyúvík“.

Jósvafő új polgárai

2013-ban jelent meg a Jósvafői Hírmondó utolsó, 20. száma. A Hírmondó minden évben beszámolt az abban az évben született gyermekekről és az eltávozott falubeliekről. Szeretnénk pótolni a JHF oldalain az elmaradt anyakönyvi adatokat, és ezen túl minden évben beszámolunk a falu népességszámának alakulásáról. Ehhez két helyről is kaptunk segítséget, az Önkormányzati nyilvántartásból és a lelkész úr feljegyzéseiből. Köszönet érte! Az eltávozott falubeliek adatai mellé, vigasztalásul, a lelkész úr a temetéskor elhangzott ígét is leírta. Akit ő búcsúztatott, annak az ígét odaírtuk.

Születtek:

2012-ben

Településünkön 2012-ben sajnos nem született gyermek.

2013-ban

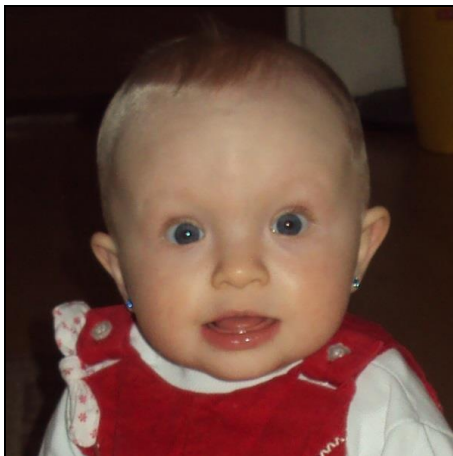

Soós Gábor született: Kazincbarcika, 2013. 05. 19., Jónyer Melinda és Soós Gábor kislfia

Gulyás Lilla született: Miskolc, 2013. 09. 18., anyja neve: Dapsy Krisztina (képet nem kaptunk a kislányról)

2014-ben

Fodor Karsaly született: Kazincbarcika, 2014. 07. 06., Vukics Katalin Judit és Fodor István gyermeke (jelenleg Gömörszőlősön tartózkodnak, kép nem állt rendelkezésre)

Mező Johanna Csermely született: Miskolc, 2014. 08.13., Kovács Anett és Mező Arnold kislánya

Almádi Zoltán Levente született: Mezőtúr, 2014. 01. 28., anyja neve: Szujó Marianna (tartózkodási helyük van Jószafeőn, kép nincs a kisfiúról)

2015-ben

Jóna Botond született: Miskolc, 2015. 03. 20., Bokros Katalin és Jóna Albert kisfia

Varga Tamás született: Miskolc, 2015. 10.07., Tarjányi Csilla és Varga Tamás kisfia

2016-ban

Ruszó Vivien született: Kazincbarcika, 2016. 07. 14., Ruszó Albertné (Csizmár Magdolna) és Ruszó Albert kislánya

Varga Áron. Született: Kazincbarcika, 2016. 09. 04., Varga-Szujó Marianna és Varga László kisfia

Holtak emlékére...

Anyakönyvi bejegyzések a Jósvafői Református Egyházközség Anyakönyvében 2012-2016 között:

Halottak anyakönyve:

2012: Temetés nem történt.

2013:

Farkas Jánosné szül: Burai Éva, élt 75 esztendő. 1937. november 12. – 2013. július 9. **Temettetett:** 2013. július 12. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: Zsoltárok 71, 20:** *„Sok nyomorúságot és bajt láttattál velem, de újra megelevenítesz, még a föld mélyéből is újra fölhozol engem.”*

Obbágy Lászlóné szül:Garan Ilona, élt 71 esztendő. 1942. február 26. – 2013. július 15. **Temettetett:** 2013. július 18. **Temette:** Barabás Péter komjáti lp.

Simon Lajosné szül: Bak Terézia, élt 102 esztendő. 1911. július 11. – 2013. július 19. **Temettetett:** 2013. július 23. **Temette:** Barabás Péter komjáti lp. **Textus: Zsoltárok 23, 6:** *„Bizony, jóságod és szereteted kísér életem minden napján, és az ÚR házában lakom egész életemben.”*

Varga László, élt 60 esztendő. 1953. március 12. – 2013. július 26. **Temettetett:** 2013. július 31. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: János 16, 12-13a:** *„Még sok mindent kellene mondanom nektek, de most nem tudjátok elviselni: amikor azonban eljön ő, az igazság Lelke, elvezet titeket a teljes igazságra;”*

Fecske Gusztáv, élt 65 esztendő. 1948–2013. október 5. **Temettetett:** 2013. október 10-én, **Szögligeten**, római katolikus szertartás szerint.

Garan Istvánné szül: Tóth Piroska, élt 91. esztendő. 1922 – 2013. október 11. **Temettetett:** 2013. október 16. Jósvafő. **Temette:** Demeter Zoltán ref. lp.

Szablyár Péter, élt 65 esztendő. 1948 – 2013. december 9. **Temettetett:** 2013. december 18. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: Jób 1, 21b** *„Az Úr adta, az Úr vette el. Áldott legyen az Úr neve!”*

2014:

Bak Albert, élt 90 esztendő. 1923. április 9. – 2014. március 1. **Temettetett:** 2014. március 3. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: Máté, 22 32b:** *„Az Isten nem a holtak istene, hanem az élőké.”*

özv. Garan Jánosné szül: Mato Erzsébet, élt 87 esztendő. 1926. augusztus 20. – 2014. március 7. **Temettetett:** 2014. március 12. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: Ézsaiás 54, 10:** „*Mert a hegyek megszűnhetnek, és a halmok meginoghatnak, de hozzád való hűségem nem szűnik meg, és békességem szövetsége nem inog meg - mondja könyörülő Urad.*”

özv. Drótos Imréné szül: Ar dai I lona, élt 85 esztendő. 1929. március 12. – 2014. április 6. **Temettetett:** 2014. április 10. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: 1 Korinthus 13, 13:** „*Most azért megmarad a hit, a remény, a szeretet, e három; ezek közül pedig a legnagyobb a szeretet.*”

Obbágy József, élt 76 esztendő. 1938. szeptember 10. – 2014. július 19. **Temettetett:** 2014. július 29-én, **Kazincbarcikán.** **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: Zsoltárok 39, 10:** „*Néma maradok, nem nyitom ki számat, hiszen te munkálkods.*”

özv. Garan Lajosné szül: Fábri Margit, élt 79 esztendő. 1935. február 26. – 2014. július 30. **Temettetett:** 2014. augusztus 8. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: Ézsaiás 41, 10:** „*Ne félj, mert én veled vagyok, ne csüggedj, mert én vagyok Istened! Megerősítelek, meg is segítelek, sőt győzelmes jobbommal támogatlak.*”

Garan Béláné szül: Kotó I lona, élt 71 esztendő. 1943. február 14. – 2014. november 7. **Temettetett:** 2014. november 11. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: Jób 2, 10b-c:** „*Ha a jót elfogadtuk Istentől, a rosszat is el kell fogadnunk. Még ebben a helyzetben sem vétkezett Jób a szájával.*”

Berecz János, élt 78 esztendő. 1936. október 16. – 2014. december 4. **Temettetett:** 2014. december 9. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: Zsoltárok 71, 20:** „*Sok nyomorúságot és bajt láttattál velem, de újra meglelevenítesz, még a föld mélyéből is újra fölhozol engem.*”

2015:

Varga Imréné szül: Szajkó Julianna, élt 56 esztendő. 1958. július 7. – 2015. február 17. **Temettetett:** 2015. február 23. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: Galata 6, 7-8:** „*Ne tévelyegjetelek: Istent nem lehet megcsúfolni. Hiszen amit vet az ember, azt fogja aratni is: mert aki a testének vet, az a testből arat majd pusztulást; aki pedig a Léleknek vet, a Lélekből fog aratni örök életet.*”

Garan Istvánné szül: Körössy I lona, élt 94 esztendő. 1920. június 10. – 2015. február 11. **Temettetett:** 2015. március 14. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: Róma 6, 23:** „*Mert a bűn zsoldja a halál, az Isten kegyelmi ajándéka pedig az örök élet Krisztus Jézusban, a mi Urunkban.*”

id. Dely Gyula, élt 82 esztendő. 1933. március 25. – 2015. április 28. **Temettetett:** 2015. április 30. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: 2 Timótheus 4, 7-8:** „*Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam, végezetre eltételezt nekem az igazság koronája, amelyet megad nekem az Úr, az igaz bíró ama napon; de nemcsak énnekem, hanem mindazoknak is, akik várva várják az ő megjelenését.*”

Bagó Benedekné szül: Tóth Éva Mária, élt 51 esztendő. 1963. július 13. – 2015. május 13. **Temettetett:** 2015. május 20. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: János 16, 22:** „*Így most titeket is szomorúság fog el, de ismét meglátlak majd titeket, és örülni fog a szívetek, és örömtöket senki sem veheti el tőletek.*”

özv. Vostyár Jánosné szül: Dely Gabriella, élt 71 esztendő. 1944. március 10. – 2015. május 29. **Temettetett:** 2015. június 2. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: Jób 2, 10 b-c:** „*Ha a jót elfogadtuk Istentől, a rosszat is el kell fogadnunk. Még ebben a helyzetben sem vétkezett Jób a szájával.*”

özv. Bagó Benedekné szül: Bak Mária, élt 78 esztendő. 1937. június 24. – 2015. július 12. **Temettetett:** 2015. július 16. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: Ézsaiás 51, 6:** „*Emeljétek szemeteket az égre, tekintetek le a földre, mert az ég szétfoszlik, mint a füst, és a föld szétmállik, mint a ruha, lakói pedig úgy elhullnak, mint a legyek. De az én szabadtásom örökre megmarad, és igazságom nem rendül meg.*”

özv. Tóth Béláné szül: Silye Ilona, élt 83 esztendő. 1932. június 20. – 2015. augusztus 26. **Temettetett:** 2015. szeptember 1. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: Zsoltárok 23, 1-6:** „*Az ÚR az én pásztorom, nem szűkölködöm. Fűves legelőkön terelget, csendes vizekhez vezet engem. Lelkemet felüldíti, igaz ösvényen vezet az ő nevéért. Ha a halál árnyéka völgyében járok is, nem félek semmi bajtól, mert te velem vagy: vessződ és botod megvigasztal engem. Asztalt terítesz nekem ellenségeim szeme láttára. Megkened fejemet olajjal, csordultig van poharam. Bizony, jóságod és szereteted kísér életem minden napján, és az ÚR házában lakom egész életemben.*”

Berecz Lajos, élt 81 esztendő. 1933. szeptember 18. – 2015. szeptember 6. **Temettetett:** 2015. szeptember 8. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: János 3, 16:** „*Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne el ne vesszen, hanem örök élete legyen.*”

özv. Gál Bertalanné szül: Farkas Piroska, élt 80 esztendő. 1934. november 1. – 2015. október 27. **Temettetett:** 2015. november 3. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: Lukács 23, 46b:** „*Atyám, a te kezedbe teszem le az én lelkemet!*” És ezt mondvá meghalt.”

Dely Károly, élt 63 esztendő. 1952. október 21. – 2015. december 10. **Temettetett:** 2015. december 18. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: 2 Korinthus 4, 11-12:** „*Mert életünk folyamán szüntelen a halál révén állunk Jézusért, hogy a Jézus élete is láthatóvá legyen halandó testünkben. Azért a halál bennünk végzi munkáját, az élet pedig bennetek.*”

Bagó Benedek, élt 51 esztendő. 1964. szeptember 9. – 2015. december 21. **Temettetett:** 2015. december 23. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: János 16, 22:** „*Így most titeket is szomorúság fog el, de ismét meglátlak majd titeket, és örülni fog a szívetek, és örömtöket senki sem veheti el tőletek.*”

2016:

Tarjányi Lajos, Élt: 62 évet. 1954. április 23. – 2016. március 9. **Temettetett:** 2016. március 18. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: Prédikátor 12, 13-14:** „*Mindezt hallva a végső tanulság ez: Féld Istent, és tartsd meg parancsolatait, mert ez minden embernek kötelessége! Mert Isten megítél minden tettet, minden titkolt dolgot, akár jó, akár rossz az.*”

Farkas Lajos, élt: 74 évet. **Temettetett:** Johannesburgban, Dél-Afrikában. Búcsúztatás Jósvafő, 2016. május 1. **Búcsúztatta:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: Róma 8, 1-2:** „*Nincsen azért most már semmiféle kárhozható ítélet azok ellen, akik Krisztus Jézusban vannak, mert az élet Lelkének törvénye megszabadított téged Krisztus Jézusban a bűn és a halál törvényétől.*”

Pogány László, élt 65 évet. 1951. január 14. – 2016. szeptember 17. **Temettetett:** 2016. szeptember 22. **Temette:** Mező Arnold jósvafői lp. **Textus: 2 Sámuel 14, 14:** „*Mert bizonyosan meghalunk, és olyanok leszünk, mint a víz, amelyet ha földre öntenek, nem lehet felszedni. De amíg Isten nem veszi el az életet, az a szándéka, hogy még az eltaszított se maradjon eltaszítva előle.*”

*Mező Arnold
lelkipásztor*

In memoriam Berez Lajos (1933-2015)

Tavaly, 2015. szeptember 6-án eltávozott közülünk – elment a minden élők útján – Berez Lajos bácsi, az idős jósvafői generáció nagy alakja. 1933. szeptember 18-án született Jósvafőn, s itt is nevelkedett egy négygyermekes család legidősebb gyermekeként. Iskolai évei után már 18 esztendősen a Baradla-barlang túravezetője, majd később barlangüzem-vezetője, egészen nyugdíjba vonulásáig. Egész élete a Baradlához és a környékbeli barlangokhoz kötötte. Tagja volt a Béke-barlangot Jakucs László vezetésével feltáró csapatnak, s számos további barlangkutatói és feltárási munka mellett részt vett a „faggyúfáklyás expedíció” néven ismertté vált rekonstrukciós kísérletben. Felelősségteljes, komoly, de ugyanakkor segítőkész, a világ eseményei felől tájékozott emberként emlékezhetünk rá.

Emlékét kegyelettel és szeretettel megőrizzük, alakját e helyütt most egy róla készült fiatalkori fotóval, valamint „Baradla” című versének közlésével idézzük meg.

*Berez Lajos fiatal túravezetőként az „Aggtelek-Jósvafői Baradla Cseppkőbarlang” jósvafői bejárata előtt (1950-es évek eleje)
(Székely Kinga archívumából)*

Baradla

*Az öreg Baradla titkot rejtő mélyén,
Hol cseppkövek ezrei ölelnek körül,
Néma áhitattal állj meg futó ember!
Itt évmilliók szólnak Hozzád örökül.*

*Ahol egykoron még ősapáink jártak
Faggyufáklyák vörös lángjai alatt,
Most reflektorfényben sziporkázik minden,
S százezer arcon ül döbrent csodálat.*

*Földalatti tavak csillogó tükrén
Villan fel a titkok ezerféle arca,
A Természet vall benne időről és térről,
S örök rabja marad, aki egyszer látja.*

*A rejtelmes barlang ezernyi cseppköve
Mintha hívogatva intene feléd...
Jöjjél hozzám ember, hallgasd meg titkomat,
Járjad ismeretlen méhem rejtekét!*

*Előre hát... tovább! Kutatók előre!
Tárjuk fel e világ csodás útjait!
Előre világít karbidlámpánk fénye,
A vén Baradla várja szerelmeit!*

*Berecz Lajos
az Aggteleki-Cseppkőbarlang túravezetője
(1959)*

(Lajos bácsi verse eredetileg a Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató 1959. évi decemberi számában jelent meg, de később bekerült a Hazslinszky Tamás által 2002-ben szerkesztett, a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Cholnokypályázatára készült „Barlangok a szépirodalomban I. Költemények” című összeállításba is.)

Szomorad Ferenc

Nevezetes helyek Jósvafő határában I. A haragistyai erdészház

A Haragistya fennsíkján, közel az országhatárhoz, egy nagyobb kiterjedésű tisztáson romos épületre bukkanhat az arra tévedt erdőjáró. Az épület előtt vadgesztenyefa áll, körülötte (jobbára már a bozótban) különféle gyümölcsfák sorakoznak. Hogy egykori erdészházzal van dolgunk, nem nehéz kitalálni, de számos kérdésre nem biztos, hogy tudjuk a választ. Mikor épülhetett a ház? Miért pont ide épült? Kik laktak itt és kik jártak ide dolgozni? Milyen volt az élet egy ilyen erdészházban? Jósvafő szűkebb környékének érdekes és nevezetes helyeit bemutató sorozatunk első részében ezeknek a kérdéseknek igyekszünk utánajárni.

Történeti előzmények

A Haragistya erdei 1878-tól az Andrássy-család birtokában álltak. A nagyobb részben Borzova, kisebb részben Szilice község határába eső területen klasszikus uradalmi erdőgazdálkodás és vadászat folyt. Gróf Andrássy Géza, a birtoktest 20. század eleji tulajdonosa, apja (gróf Andrássy Manó) halála után jelentős összegű kölcsönrel terhelte meg a birtokot, majd a trianoni országhatár kijelölése után – a határ által kettévágott birtokon ellehetetlenült gazdálkodás és a kölcsönterhek miatt – a birtoktest Magyarország területére eső, immár Aggtelek község határához csatolt részét 1930-ban eladta a Magyar Földhitelintézetek Országos Szövetsége (Budapest) részére (JÁRÁSI 1998). Négy (!) nap múlva viszont már gróf Zichy Aladár, a Hangya Szövetkezet elnöke és neje lettek az új birtokosok. Ők azon kívül, hogy szintén kölcsönrel terheltek meg a birtokukat, a térségben nagyon jelentős volumenű, nagy területű fakitermeléseket végeztek. Végül az erősen kihasználta, kölcsönrel terhelte birtokot 1934-ben eladták a magyar királyi kincstár részére.

A kincstári területet a Magyar Királyi Állami Koronauradalmi Erdőigazgatósághoz (Gödöllő) csatolták, a helyi ügyek vitelére pedig létrehozták a Szini Erdőhivatalt. A gödöllői koronauradalom az erdőkkel és a vadászattal kapcsolatos feladatok ellátása érdekében saját szakszemélyzetet állított fel, s a térségben megkezdődött az állami (kincstári) erdő- és vadgazdálkodás. Az erdészeti feladatellátás megalapozásához már 1935-ben elvégezték az erdők állapotfelmérését és nekiláttak az erdőművelési munkákat és a fakitermelési lehetőségeket rögzítő első üzemterv összeállításának. Ez utóbbi fejlemény témakörünk szempontjából is nagy jelentőséggel bír, ugyanis az első üzemtervhez tartozó erdészeti térkép a haragistyai erdészház helyén már jelöl valamilyen épületet, s annak közvetlen közelében (tehát a zárt erdőtümbön belül) két kisebb szántót is ábrázol. Történeti dokumentumok alapján tehát ekkoriban (1935) már biztosan megvolt az erdészház, de az idős jósvafőiekkel folytatott beszélgetések nyomán kiderült, hogy már kissé hamarabb is! A házzal kapcsolatos nyomozás során ugyanis eljutottunk Ráki Jánosné Bak Piroska nénihez, akitől megtudtuk, hogy a haragistyai házban született, mégpedig 1934 nyarán! Vagyis a ház az 1930-as évek

lelelejen, már a Zichy-család tulajdonlása idején, vagy esetleg az 1920-as években, még az Andrássy-birtok részeként épülhetett (az I. világháború végére befejezett IV. katonai felmérés térképén nincs nyoma az erdészháznak, vagyis az ennél korábbi építés kizárható). Ennél pontosabban jelenleg nem tudunk és nem mondhatunk, de szinte bizonyos, hogy mindkét esetben a magyarországi településektől távol eső, a rossz útviszonyok miatt Jósvafő és Szelce-puszta felől is nehezen megközelíthető, trianoni országhatárral körülvett haragistyai erdőtömb erdészeti munkáinak ellátása (helyszíni irányítás és felügyelet) indokolta az erdészház megépítését.

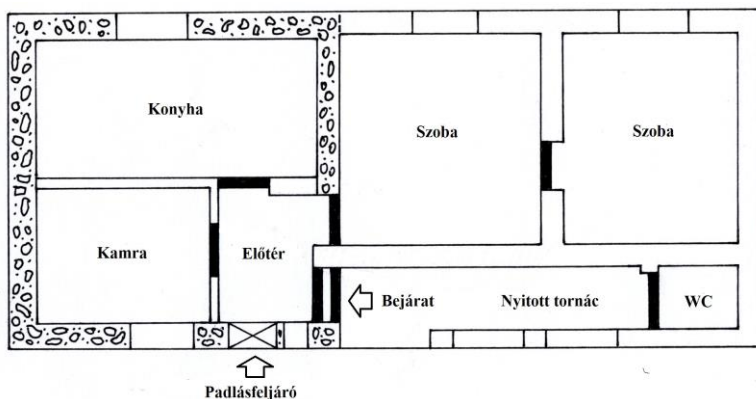
Az erdészház és környezete

Az erdészház a Haragistya fennsíkjának egyetlen stabil vízhozamú forrása, a Vízfakadás (régábbi nevén: Haragistya-kút) mellett, egy töbrök közötti magaslaton, számos erdei út találkozásánál fekvő, kiterjedt tisztáson épült meg (a Haragistyát is magába foglaló Szilicei-fennsík kevés számú településénél és szórvány lakóházánál érthető okokból minden esetben elsődleges telepítő tényező volt a vízközelség).

Az erdészház romját közelebbről megvizsgálva kijelenthetjük, hogy az épület legalább két fázisban épült. A mai rom északi és déli részének falai ugyanis különböző típusú kőanyagból épültek, a falvastagság is különböző (60 cm, illetve 50 cm), továbbá a két részen eltérő kialakításúak és díszítésűek az ajtótokok is. Ezen kívül a keletre néző, már erősen leomlott oldalfalon biztosan kivehető a két közettípus találkozási (toldási) vonala is. Megemlíthető továbbá, hogy míg az északi részen észak-déli irányú, addig a déli részen elfordított, vagyis kelet-nyugati irányú a földemgerendák helyzete. A bővítés időpontjáról nincsenek pontos információink, de az valószínűleg már 1945 után történt.

A ház első fázisban épült, északi része a helyszíni felmérés alapján egy 7,50 x 7,40 m-es, tehát majdnem négyzet alaprajzú épület volt, aminek felmenő falait a közelben (a Haragistya nyugati részén) fejtett rózsaszín árnyalatú, márványozott mintázatú mészkőből („Hallstatti Mészkő Formáció”) rakták. Az ablakok keletre és nyugatra nyíltak, míg a bejárati ajtó a déli oldalon volt. Az épület belső beosztásáról a későbbi átépítés miatt nem tudunk biztosan mondani, ahogyan arról sem, hogy a tető egy csekélyebb dőlésszögű sátor-tető, vagy gúlatető lehetett-e.

A ház későbbi átépítéskor a régi részre nagy dőlésszögű sátoztetőt építettek, aminek a célja a tetőtér beépítése, munkásszállás céljára történő hasznosítása volt. A tetőtér földszinttől független megközelítéséhez a nyugati falon (a korábbi ablakok mellett, illetve helyén) új bejárati ajtót vágtak, amihez egy meredek padlástéri feljáró tartozott. A padlástérben egy nagyobb és egy kisebb szoba került kialakításra, előbbi keletre, utóbbi nyugatra néző homlokzati ablakkal, a külső homlokzatokon faburkolattal. Egyidejűleg (legalábbis a különböző vastagságú téglafalak erre utalnak) valószínűleg a földszinti rész térbeosztását is átalakították: a régi épületből egy padlástérrel szembe fordított szomszédos előteret, egy konyhát és egy kamrát választottak le.

*A kibővített haragistyai erdészház földszinti alaprajza a különböző anyagú falszakaszok megkülönböztetésével (a régi épület az előteret, konyhát és kamrát magába foglaló északi, az ábrán balra eső rész)
(az épületrom felmérése 2016. októberében történt, a helyiségek beazonosítását Balázs László segítségével végeztük el)*

*A haragistyai erdészház fénykora: gondozott épület, előtte gondozott kert – mindebből ma már csak a nagyra nőtt vadgesztenyefát találjuk meg
(Balázs László archívumából)*

A toldás az épület déli oldalához csatlakozott, ahová a régi bejárat meghagyásával és egy új, házon belüli ajtónyílás kialakításával végül is két egymásból nyíló (keletre

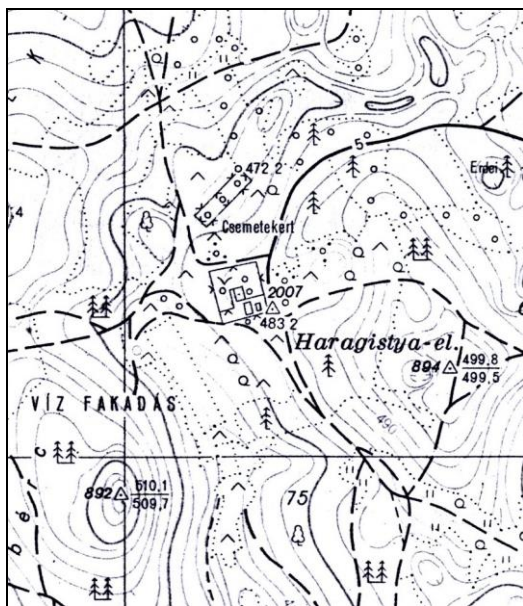
néző ablakkal rendelkező) szobát, továbbá a nyugatra néző homlokzaton (a bejárati ajtó vonalába) egy boltíves tornácot építettek. A falak kőanyaga itt fehér színű mészkő („Wettersteini Mészkő Formáció”), amit a fennsík keleti részéről gyűjtöttek. Az építkezéshez szükséges kőport (dolomitport) Leskó Pista bácsi ismeretei szerint a jósvafői Kutatóállomástól induló Hosszú-völgy felső végén ma is látható üregekből hordták (és elképzelhető, hogy már a régi épületrész építésénél is használták ezt az anyagnyerőhelyet). A toldás mérete 7,40 x 9,40 m volt, vagyis a kibővített erdészház 7,50 x 16,80 m-es alapterületű, igazán méretes és az 50-60 cm vastag falak ellenére is aránylag tágas épületté vált. A hozzátoldott déli épületrész kontyolt sátoertetője a régi rész meredek, csúcsos sátoertetőjéhez merőlegesen csatlakozott, alatta tetőtér-beépítés már nem történt. Összességében az átalakított, kibővített erdészház (főleg a boltívek miatt) egy stílusos, szép épület lett.

Az erdészlak mellett egykor egy másik épület is állt: ennek északi (az erdészházhoz közelebbi) része emeletes vaságyakkal felszerelt, külön kemencével is rendelkező munkásszállás volt, déli részén pedig az erdőmélyi erdészházak elmaradhatatlan tartozékát, az istállót találhattuk. Ennek az épületnek az építési ideje nem ismeretes, de egyrészt az 1950-es években már biztosan megvolt (esetleg az erdészház-bővítéssel egyidőben emelheték), de az is elképzelhető, hogy a II. világháború előtt, a régi házzal egyidőben épült. Mindössze két, a munkásszállót-istállót részben ábrázoló fotót sikerült felkutatni (ezeket lentebb közöljük), s ez alapján egy kontyolt tetős, a nyugati oldalon szénafeldobó nyílással rendelkező épületről volt szó (külön szénarakodó nem volt az erdészlaknál, a szénát az istálló padlásán, vagy boglyában tárolták). Egykori méretét régi térképek alapján ma már csak a házhoz viszonyítva becsülhetjük: ez alapján egy körülbelül 6 x 14 m-es épületet kell elképzelnünk.

Az erdészházat és a munkásszállót-istállót elkerített terület vette körül, ezen belül az istálló mögött disznóól, hátrébb földbe süllyesztett krumplisverem helyezkedett el (Jóna Albert bácsi visszaemlékezése szerint utóbbit Jóna János, szini ácsmester készítette az 1960-as években). A kerített területészen konyhakertet műveltek, a gyümölcsösbe alma-, szilva- és cseresznyefákat ültettek. A ház elé került egy vadgesztenye is, s egyes időszakokban virágágyás is díszítette a ház elejét! Az erdészház körüli kiterjedt tisztás a mindenkori erdész jószágai számára illetmény kaszálóként, illetve legelőként szolgált, a nyugatra-délnyugatra fekvő, elnyúlt mélyedésben (már a kerített részen kívül) pedig kisebb szántókat is műveltek.

A ház közvetlen közelében, vastagabb termőréteggel rendelkező horpadásokban (az 1935-ös erdészeti térképen szántóként jelölt helyszíneken) időszakosan kisebb csemetekertek is működtek. Ezek kialakítása az 1950-es évekre tehető, amikor is a csemetét igyekeztek a felhasználási helyszínhez legközelebb, az erdei környezethez leginkább hasonló termőhelyi viszonyok mellett megtermelni. Ezeket az apró, ún. vándor csemetekerteket általában csak pár évig használták, addig, amíg egy-egy térségben szükség volt rájuk. Az erdészház melletti csemetekertek az 1950-es

években a Haragistyán és az onnan keletre eső Százholdas térségében, elsősorban fenyőfajokkal végzett erdőtelepítéseket és erdőfelújításokat láthatták el ültetési anyaggal, azonban bennük 1957 tájékán – Balázs Laci bácsi visszaemlékezése szerint – már nem nagyon neveltek csemetéket. A háztól északra eső csemetekertben az 1960-as években inkább már kukoricát termesztettek, de Fecksné Erzsike néni visszaemlékezése szerint még ebben az időszakban (1961-63) is volt egy-egy év, amikor itt tölgycsemetét kapáltak. Később lucfenyőt ültettek ebbe a kertbe, s a terület az erdészeti nyilvántartásba Aggtelek 21/G erdőrészletként került be (a rossz egészségi állapotú lucost néhány éve termelték ki). A másik csemetekert a háztól keletre eső mélyedésben helyezkedett el, ebből később karácsonyfatelep, majd az Aggtelek 21/F erdőrészlet részeként szintén erdő lett (ez az állomány rossz egészségi állapotban ma is megvan). Jóna Albert bácsi ismeretei szerint egy időben volt egy harmadik csemetekert is, mégpedig a Vízfakadástól délre, a völgyaljban, az 1960-as években már szántóként használt földszávon.

A haragistyai erdészház környezete az 1960-as években (a kivágaton látszik a ház, az istálló, a kerített terület, a környező úthálózat, a „Vízfakadás” felirat felett a forrás, viszont a csemetekertek közül csak az északit ábrázolták) (Forrás: Gauss-Krüger vetületű katonai térkép, 1966)

Az erdészházban lakók és a ház körül tartott jószág ivóvízzel való ellátását a már említett Vízfakadás nevű forrás (régében: Haragistya-kút) biztosította. A forrásmedencén a 20. sz. közepén már nem volt gémeskút (a 19. sz. végéről származó III. katonai felmérés térképe még jelöl gémeskutat), de a forrásmedencét kb. 1-1,5 méterig kimélyítették, s abból kampóra akasztott vödörrel merték a vizet. Maga a kút az 1960-as években le volt fedve egy deszkalappal, hogy a falevelek ne hulljanak bele: a fakeretet és a fedőlapot Pogány Laci bácsi (aki Jóna Albert bácsi szerint abban az időben sokat járt az erdőre dolgozni, sőt az erdész szakmával is kacérkodott, de csak gyakor-nokságig jutott) csinálta.

Az erdészkerület erdészei

Ráki Jánosné Piroska néni visszaemlékezése (illetve a családi emlékezet) szerint az erdészház felépülése után az első haragistyai erdész az édesapja, Bak László volt. Bak László 1907-ben született Jósvafőn, erdész képzést az 1920-as évek végén, vagy az 1930-as évek elején szerzett az esztergomi Erdészeti (Erdőőri) Szakiskolában. A Haragistyán előbb uradalmi erdészként – mint utaltunk rá, az Andrássy- és/vagy a Zichy-család birtokán – dolgozott, majd 1934 (az erdőtest kincstári tulajdonba vétele) után a Koronauradalom Szini Erdőhivatala alkalmazottja lett. A haragistyai kerületben 1938-ig látta el az erdészeti szakmai feladatokat, akkor onnan a családjával együtt a vidomáji erdészházba (Derenk mellé) költözött, s az ottani erdészkerületben dolgozott tovább. (Csak érdekességképpen: az első két iskolaévt Piroska néni még a derenki iskolában járta!)

*Bak László (1907-1975), az első haragistyai erdész
(Ráki Erzsébet archívumából)*

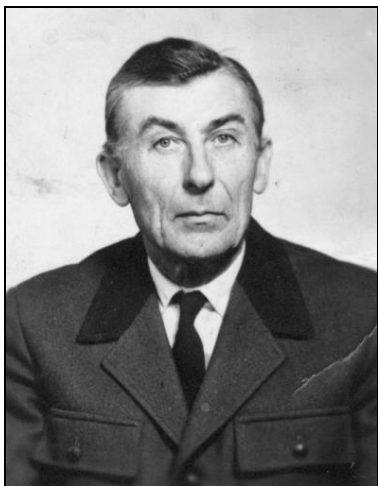
Bak László Vidomájra távozása után nyilván új erdész került a haragistyai házba, de hogy ki volt az, egyelőre nem tudjuk. Többek által említett, biztosnak tűnő adat viszont, hogy 1945-ben egy Forró Miklós nevű erdész lett a haragistyai kerület vezetője. Hank Gyuláné Tömör Gizella, idén 94 esztendősz szalóci nénitől megtudtuk, hogy Forró Miklós az első bécsi döntést, a Felvidék visszacsatolását (1938) követően érkezett Szalócra, a vasút melletti erdészházba. A környékbeli erdőkben – vélhetően a Magyar Királyi Erdőigazgatóság (Miskolc) Szilicei Erdő-

hivatala (Rozsnyó) alkalmazásában – hét évig dolgozott, majd 1945-ben, a trianoni országhatár visszaállítását követően költözött a Haragistyára. Itt (immár a Miskolci Állami Erdőgazgatóság Szini Erdőgondnoksága erdészeként) 1947 tájképig látta el kerületvezetői feladatokat, majd ezt követően elkerült Sajószentpéterre.

A Forró Miklós utáni időszak ismét erősen adathiányos, pontosan itt sem tudjuk, hogy az elkövetkező években kik irányították a szakmai munkát a kerületben. Ami azonban bizonyos, hogy az 1950-es években huzamosabb ideig erdészkedett a haragistyai kerületben a borzovai születésű Farkas Lajos, akit – lévén, hogy Borzován nagyon sok Farkas nevű család élt – megkülönböztető előtaggal ellátva Kis-Farkas Lajosként is ismertek. Pályafutása kezdetén Farkas Lajos az Andrásy-uradalom erdészeként dolgozott, 1925 tájképig családjával a Szilicétől keletre (a Súlyom-kő közelében) elhelyezkedő Kisfalu erdészházában élt (Koleszár Krisztián levélbeni közlése). Egy Várhosszúréten készült korabeli (1938) fotó tanúsága alapján a Felvidék visszacsatolása után valószínűleg dolgozott a Szilicei Erdőhivatalnál is, majd 1945 után családjával Magyarországra (Bódvaszilásra) települt át. A családi emlékezet szerint egy ideig lakott és tevékenykedett a Szögliget melletti Kútfej erdészkerületében is, de nem egyértelmű, hogy ez a haragistyai periódus előtte, vagy utánra esett. A haragistyai erdészkerületet 1957 tavaszáig vezette, majd ismét Bódvaszilásra került, s nyugdíjazásáig már ott is dolgozott.

*Kis-Farkas Lajos (1891-1975), a Haragistya borzovai születésű erdésze
(Koleszár Krisztián archívumából)*

*Id. Balázs László (1923-1985),
az utolsó haragistyai erdész
(Balázs László archívumából)*

A haragistyai erdészkerület új erdésze 1957 tavaszától id. Balázs László lett. Felmenői Aggteleken a községi boltot vezették, ő maga azonban az esztergomi Erdőgazdasági Középiskolában erdész képesítést szerzett, majd 1951-től Szelce-pusztán erdészkedett. A Haragistyára már családotul költözött, s ott egészen 1966 végéig teljesített szolgálatot. A család 1966 Karácsonyán visszaköltözött Aggtelekre, id. Balázs László pedig előbb Szinpetriben, majd Aggteleken lett kerületvezető erdész. A haragistyai erdészkerületet Benedek András, a Szini Erdészet akkori vezetője összevonta a szelce-pusztai kerülettel, a terület újabb, immár nem helyben lakó erdésze Faragó András lett. Az erdészház pedig üresen maradt – immár végérvényesen.

Élet az erdészháznál

A településektől messze eső, s így a világtól erősen elzárt erdészlaknál a mindennapi élet nagyon sok tekintetben különbözött a 20. század közepi falusi életviteltől. Az 1930-as és 1940-es évekből nyilván nem tudunk emlékeket, visszaemlékezéseket gyűjteni, de az 1950-es és 1960-as évekből igen. Köszönhető ez mindannak, hogy az ebben az időszakban itt élők és itt dolgozók – vagy hozzátartozóik – egy részét még meg tudtuk szólítani, s így a korabeli élet vonásait fel tudtuk eleveníteni. Az elkövetkezőkben elsősorban Balázs Laci bácsi és Fecskéné, Erzsike néni emlékei alapján próbáljuk meg az 1957-1966 közötti haragistyai viszonyokat felidézni.

A vizsgált időszakban (és egyébként vélhetően korábban is) az erdész és családja – részben a korabeli gazdasági-gazdálkodási sajátosságok, részben a településektől való nagy távolság miatt – nagyfokú önellátásra volt berendezkedve. A ház körüli területek (szántók, tisztások) illetmény földként az erdész használatában állottak. A belső, ház körüli kertet művelték, a Vízfakadás melletti völgytalpon (paticskerítés védelmében) búzát és zabot vetettek, a legdélebbi részen krumpliföldet műveltek. Az északi csemetekertben (szintén kerítés mögött) kukoricát termesztettek. Az erdész kaszálhatta a környező réteket is, így nyerve téli takarmányt az állatoknak.

A mindennapi megélhetéshez, a család ellátásához az erdészház körül jelentős állatállományt tartottak. Balázséknak saját lovuk nem volt, viszont tehénük igen, emellett bikákat neveltek és göndör szőrű mangalicákat is tartottak. Utóbbiak a ház körüli erdőkben szabadon túrtak, dagonyáztak, legeltek, makkoltak, s rendszeresen összepáraztak a vaddisznóval is. A borzovai határban két ilyen összekeresztződött disznót meg is lőttek (tévedésből) a vadászok, ami miatt végül id. Balázs László és családja kártérítésként gyér szőrű „angol disznókat” kapott.

Az állatállomány egy része a család élelmezése (tej, hús) mellett kiegészítő jövedelem szerzését szolgálta, vagyis a felhizlalt állatokat értékesítették, leadták. Viszont a felvásárlás a 15-20 km-es távolságra levő szini vasútállomáson történt, ahová kezdetben nem egy esetben lábon (!) hajtották le a disznókat (később pótkocsira rakva fuvarozták őket).

A nagy testű haszonállatok mellett nagyszámú aprójószág (baromfi) is élt az erdészlak körül. A pulykaállomány elérte akár a 100 db-ot is, de emellett csirkét, kacsát is neveltek. A baromfi a ház körül részben szabadon mozgott, a pulykák időnként a keletre kb. 1 km-re levő, Dobos nevű erdőrézsig is elköboroltak (a környékbeli erdők a korábbi vágások és az erdei legeltetés miatt sokkal nyíltabbak, ritkábbak voltak, mint napjainkban). A jószág védelmét 3-4 kutya „biztosította”, emellett id. Balázs László és fiai rendszeresen foglalkoztak a rókaállomány gyérítésével, a környékbeli kotorékok ellenőrzésével. Macska is volt a ház körül, s mivel a Dobos környékén ebben az időszakban sok öreg, odvas, vadmacskának alkalmas fa volt, a vadmacskával való összepárazás sem volt ritka eset.

A vizet kannában hordták a Vízfakadás forrásából, esti világításra petróleumlámpát és később a Baradlában is használatos gázlámpát használtak.

Az erdészházban élők társadalmi és gazdasági kapcsolatai (a kerületvezető erdész Szini Erdészet felé fennálló szakmai kötöttségén túl) a környékbeli falvak felé mutattak. Boltba, a legszükségesebb holmikát bevásárolni alapvetően Aggtelekre és Jósvafőre jártak, de – bármily furcsán hangzik is – sok mindent Szilicén is intéztek. A gabonafélet például alkalmanként Szilicén csépelte a Balázs-család és Balázs Laci bácsi ifjúkorában rendszeresen focizott a szilicei (ífi) focicsapatban is! Az országhatárt a Szavasól-barlang felé átlépve a szilicei pásztorokhoz is kijártak, velük cigarettáért és pálinkáért ízletes juhsajtot tudtak cserélni.

A településektől távol eső erdészházból komoly kihívást jelentett a Balázs-családnak a három gyermek iskoláztatása. A gyerekek 1957 előtt Szelce-pusztáról jártak (gyalog) Szinpetribre iskolába, de a Haragistyáról nyilván ezt már nem lehetett megoldani. A Balázs gyerekek így néhány évet (az Aggteleken élő nagyszülőktől) az aggteleki iskolába jártak, illetve rövidebb ideig Nagykovácsiban, az erdész dolgozók

gyermekei számára létrehozott bentlakásos általános iskolában is tanultak. Emellett Balázs István egy időben a jósvafői iskolába is bejárt naponta a Haragistyáról!

Az erdészkerületben dolgozó aggteleki, jósvafői, szinpetri, szini és szögligeti munkások és a vadászat miatt érkezők mellett kapocs volt a külvilág felé a távolabbi ismerősök, rokonok, barátok látogatása. Id. Balázs László katonaságnál kötött barátságai kapcsán például rendszeresen érkeztek budapesti ismerősök, s az ő társaságukban például két alkalommal nyaralt a haragistyai erdészházban a nemrégiben elhunyt Helyei László (1948-2014), későbbi színész, akit filmszerepei mellett leginkább bársonyosan dörmögő, jellegzetes szinkronhangjáról és a „Mesék Mátyás királyról” rajzfilmsorozat narrátoraként ismernek.

*Id. Balázs László és családja a haragistyai erdészház előtt (1958)
(Balázs László archívumából)*

A házban és a ház környékén persze nem csak az erdész és családja élt, hanem a munkásszálló funkció miatt hétköznap sokan mások is. Csemeteültetési, erdősítés-ápolás, vagy éppen fakitermelési munka miatt a környékbeli falvakból viszonylag

sokan jártak ki dolgozni az erdészházhoz. A nagy távolság miatt a kijárás általában nem napi szintű volt, hanem hétfő reggel és szombat között kinn is aludtak. Szálláshely gyanánt az erdészház emeletét, illetve a munkásszálló részt használták, de ha nagyon sokan összegyűltek egy-egy hétre, akkor a Balázs-család az erdészház földszinti szobáiból is átengedett egyet a női dolgozók részére. Az erdészház emeletén a nagyszobában a nők, a kishozzában pedig a férfiak szálltak meg.

Mivel az 1960-as években meglehetősen sok erdősítési feladat volt a Haragistván, tavasszal és ősszel a csemeteültetési munka volt a fő tevékenység. Fecskéné, Erzsike néni és Leskó Pista bácsi elmondása szerint 1961-63 években Aggtelekről és Jósvafőről népes brigád járt a Haragistvára. Aggtelekről többek között Szűcs Ilona (Bak Béláné, Ica néni), Tamás Irma Jolán (Leskó Istvánné, Joli néni), Szakal Jolán, Szűcs Irma, Tamás Béla, Tamás István, Szűcs István, Palcsó József, Jósvafőről Bokros Erzsébet (Fecskéné, Erzsike néni), Koto Ilona (Ica néni), Vostyár Jolán, Jóna Gizella, Dely Ella (Ella néni), és rövid ideig felügyelőként („pallér”-ként) még Berecz Lajos bácsi is. A jósvafői brigádot (egy heti holmival együtt) rendszeresen Vostyár János (Vostyár János bácsi édesapja) fuvarozta ki szekérrel a házhoz.

A csemeteültetés előkészítéséhez kapával padkát készítettek, majd az ültetés során a férfiak ékásával ültetőgödröt mélyítettek, a nők pedig a csemeteültetést végezték. A fenyőcsemetét Vostyár János szállította szekérrel az erdősítés helyszínére. Az ültetési munkák egyik sokat emlegetett területe a háztól délre fekvő (lucfenyővel erdősített) „Stadion” nevű töbor volt. Az ültetés mellett persze sokféle egyéb munkát is végeztek a dolgozók, így határsáv-tisztítást is csináltak, illetve esetenként – az erdész irányításával – a kitermelt faanyag kőbözésében is segítettek. Órabérben dolgoztak, az elvégzett munkát (a „műszakot”) az erdész igazolta.

Fecskéné, Erzsike néni elmondása szerint az erdőn végzett munka után a fiatal csemeteültető brigád az esti órákban is összetartott. A nap végén több-kevesebb rendszerességgel segítettek még az erdészház körüli munkákban, besegítettek a kert és virág gondozásba, az állatok ellátásába. Legtöbbször közösen főztek vacsorát, (sztrapaćskát, gombócot, és más hasonló, egyszerű ételeket) is. Az étellemezésüket az otthonról hozott étellemmel oldották meg, de az erdész családjától túrot, tejet is kaptak. Esti szalonnasütésre, tűz melletti dalolásra is gyakran sor került.

A fakitermelési munka az 1950-es évek végén még szinte egyáltalán nem volt gépesítve, azt jórészt kézi eszközökkel (fejsze, fűrész) végezték. A Haragistván fakitermelőként dolgozó férfiak közül a visszaemlékezők (Balázs Laci bácsi, Jóna Albert bácsi, Leskó Pista bácsi) mindannyian kiemelték Pogány Sámuel, a fejfa-faragó Pogány Laci bácsi apját, aki egyrészt sokat járt dolgozni a fennsíkra, másrészt aki legendásan erős ember volt: képes volt (fogadásból) két fejszecsapás után pusztán kézzel egy 20 cm átmérőjű fát földre dönteni. De fakitermelői munkát Szinpetriből

érkező férfiak is végeztek a Haragistyán (például Maksa István és Molnár István), s Szögligetről is rendszeresen jártak fát termelni a környékbeli erdőkbe.

Az erdészháztól nem messze, a keleti oldalon az 1960-as években egy lakókocsi (ahogyan többen nevezték: egy „barakk”) is állt: ez a Szinből érkező cigány munkások szálláshelye volt (eredetileg 8 személyes volt a kocsi, de néha jóval többen is laktak benne). Ők akkoriban fakitermelési munkát még nem csináltak, csak erdősítés-ápolásokat végeztek, illetve alkalmanként fogatosként dolgoztak.

*Csoportkép haragistyai erdészháznál (jobb szélén id. Balázs László erdész, a háttérben az egykori munkásszálló és istálló épülete)
(Balázs László archívumából)*

A hétköznapi életet és kapcsolatokat a határ közelsége is erősen meghatározta. A határőrök mozgása mindennapos volt a ház környékén, de míg a magyar határőrök sok esetben (nem kifejezetten jóindulattal) a szomszédos fenyvesből leselkedtek a ház lakói és a környéken dolgozók után, addig a szilicei bázishelyről mozgó szlovák (sok esetben valójában magyar anyanyelvű) határőrökkel – akik egyébként a Szarvasól-barlang irányából rendszeresen bejártak beszélgetni a házhoz (!) – kifejezetten jó kapcsolatokat ápolta a Balázs-család.

A mindennapokat nagyban befolyásolta még, hogy a II. világháború után a területen rengeteg bomba, akna, kézilőfegyver, karabély, villámgépfegyver (géppuska) maradt

vissza (a „lőszer- és fegyverbőség” oka az volt, hogy a Haragistya fennsíkján mintegy 6 hétig állt a front). A napi munkavégzés, az erdőn való mozgás így fokozott figyelmet igényelt mindenkitől, hiszen veszélyes lőszer vagy fegyver évtizedeken át szinte bárhol elkerülhetett a területről.

*Az erdészház és előkertje (jobb szélén hátul az egykori munkásszálló és istálló épületéből a munkásszálló-helyiség látható)
(Balázs László archívumából)*

Az elhagyott ház pusztulása

A Balázs-család Aggtelekre költözése után az erdészház végérvényesen üresen maradt. Az emeleti részt továbbra is zárták, s azt alkalmilag (pl. vadászatok során, „melegedő” helyiségként) a későbbiekben is használták. A földszinti helyiségek ajtaja viszont egy idő után már nyitva maradt, így oda a határőrök és az arra tévedt erdőjárók is szabadon bejárhattak. A munkásszálló rész nem működött többé (az épületet később elbontották), az erdőművelési és fakitermelési munkák során az erdészet dolgozói napi szinten jártak a haragistyai területre. A környékbeli fakitermelési munkák alkalmával az erdészet sokáig még a háznál alakította ki a fakitermelő brigádok bázishelyét, így például a lovaknak a ház északi részén féltetés beállót is építettek. A keleti fal egy részének kibontásával (a később toldott szobák átalakításával) az 1970-es években alkalmi istállóként is funkcionált a ház, s Izápy Gábor és Zsóka az 1970-es évek végéről még emlékszik egy rövidebb ideig ott lakó, szénégetéssel foglalkozó családra is. Végül az épület sorsát a tetőcserép elhordása

JÓSVAFŐI HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK 41.

---

pecsételte meg. Az 1990-es években még álltak a cserépfedés nélküli szarufák, és helyén volt a fafödém is, napjainkban viszont már csak az omladozó falakkal és a természet által jórészt visszafoglalt kerttel találkozunk. Az erdészház romja már csak mementó: egy régi, mai világunkban talán nehezen megérthető, de a személyesen érintett emberek által jó szívvel emlegetett, letűnt korszak emléke.

*A haragistyai erdészház romjai 2012 szilveszterén
(Fotó: Izápy Gábor)*

(Az összeállításhoz nyújtott segítségért köszönet illeti Balázs Laci bácsit, Jóna Albert bácsit, Leskó Pista bácsit, Fecskéné Erzsike nénit, Ráki Jánosné Pirooska nénit, Ráki Erzsébetet és Koleszár Krisztiánt!)

Szomorad Ferenc

Irodalom:

JÁRÁSI L. (1998): Az erdőgazdálkodás múltja. In: BAROSS G. (szerk.): Az Aggteleki Nemzeti Park. – Mezőgazda Kiadó, Budapest, p. 395-410.

A Haragistya nevének eredetéről

Jósvafőtől északra emelkedik a Haragistya mészkőfennsíkja. Döntő részben még a karsztvidék magyarországi részére esik, csupán északnyugati és északi pereme nyúlik át Szlovákiába. Határát kelet felől a Lófej-völgy, délről a Szappanos-tető és Ocsisnya-tető vonalába – nagyjából a jósvafői község határra – eső letörés, nyugat felől a Borzovai-pölje, északról pedig a Király-kúti-patak és az egykori (Szilice melletti) Ardócska (más néven Korotnok-Ardó) település medencéje adják.

A trianoni határ meghúzása előtt a Haragistya Borzova és (az északi peremen, kisebb részben) Szilice községek határába tartozott, míg jelenleg Aggtelek község határába sorolja a közigazgatási nyilvántartás. A 450-500 méter tengerszint feletti magasságú, töbrökkel erősen tagolt fennsík szinte összefüggő erdőtakaróval borított, az erdős tájat csak kisebb irtásrétek és tisztások szakítják meg.

A Haragistya neve a karsztvidék magyarországi földrajzi nevei között kissé idegen hangzású. Nem illeszkedik a magyar eredetű környékbeli földrajzi nevek tekintélyes hosszúságú sorába, s térbeli helyzete miatt nem rokonítható a Derenk környéki, gorál-lengyel eredetű földrajzi nevekkel (Velki-strosz, Kobujanka, stb.) sem. Kisebb nyomozás után rájöhettünk viszont, hogy a megoldást a térségben sok helyütt kimutatható, évszázadokra visszanyúló, szláv eredetű névadás körül kell keresnünk. Utóbbi jelenség bemutatásához példaként nem is kell messzire mennünk, hiszen a Jósvafő település nevében szereplő „Jósva” előtag a szintén szláv eredetű *Ilsva* > *Ilsva* szavakból (= égerfákkal szegélyezett vízfolyás) származtatható (DÉNES 1998).

Az idevágó etimológiai kutatások alapján a Haragistya helynév (földrajzi név) viszonylag egyértelműen a szláv *hrad* (= vár) szóra vezethető vissza. A név kialakulásának áttekintéséhez TORMA (2011) összeállítása nyomán érdemes felidézni, hogy a 12-13. századig a délszláv eredetű *grad* szót – a várak, erődített helyek megnevezésére – a Kárpát-medence teljes területén használták. Ekkortájt azonban a szlovák és cseh nyelvben a *g* hangot *h* hang váltotta fel, így az újabb névadások már a *hrad* szó felhasználásával történtek (a már rögzült helynevek viszont részben a régi formájukban éltek tovább – lásd például Visegrád, Nógrád).

A *hrad* szóból levezethető Hrad, Hradok, Hradek, Hradisko, Hradiste, Hradistye elnevezések (és számtalan változatuk) ennek megfelelően egykori várhelyekre, erődített telepekre, földhánysókra, földvárakra, és egyéb erődítésekre utaló helynevekként kezelendők. A Hrad földrajzi név alapvetően várat, illetve esetenként kastélyt, várkastélyt jelöl, míg a Hradok és Hradek kifejezések jelentése „kis vár”. A Hradisko, Hradiste, Hradistye, Hradistya földrajzi nevek „váras helyre”, várhegyre, vagy földvárra – az ismert helyszínek régészeti adatokkal való összevetése alapján elsősorban őskori (bronzkori), kisebb részben talán középkori létesítményekre, építményekre – utal(hat)nak. Az itt említett „várhelyes” elnevezésekből később

(gyakran az eredeti jelentés elhomályosulásával) a magyar nyelv kiejtési szabályaihoz idomulva számtalan alak jött létre, s esetünkben a Haragistya földrajzi nevet is a Hradistya (= város hely) elnevezésből tudjuk levezetni.

A Haragistya mészkőfennsíkjáról viszont jelenleg nem ismerünk semmiféle földvárat, vagy egyéb erődítésre utaló nyomot. Ellentmondásról lehet tehát szó? Elképzelhető, de nem feltétlenül! Egyrészt a földrajzi nevek „vándorlása”, kisebb távolságon belüli, több évszázad alatt lezajló áthelyeződése ismert jelenség, s akár ez (egy szomszédos terület nevének „átszállása”) is állhat a háttérben. Ugyanakkor az is lehetséges, hogy a minden irányból – elsősorban a Jósva-völgy felől, de a Borzovai-polje felől is – kimagasló fennsík a régmúlt időkben valóban helyet adott valamilyen magaslati telepnek, vagy erődítésnek, csak ennek nyomai napjainkra már eltűntek, erodálódtak, lepusztultak. Lehetséges továbbá, hogy a fennsíknak csak valamelyik töbörközi magaslatán állt erődítés, de annak elnevezését egy idő után az egész fennsík „megörökölte”. Összességében csak a földrajzi név alapján nem tekinthetjük 100%-ban igazoltnak, hogy a Haragistya területén lett volna valaha földsáncal erődített terület, de hogy a névadás valamilyen ide eső, vagy közeli erődítéssel hozható összefüggésbe, az nagyon valószínű!

A Haragistya földrajzi név történeti adatolása természetesen lehetséges, de az ilyen irányú próbálkozásunk nehézségekbe is ütközik. Megemlítenéd ugyanis, hogy a *grad/hrad* szavakra visszavezethető földrajzi nevek sorában a karsztvidéken a Haragistya korántsincs egyedül, a közelből számos hasonló hangzású földrajzi név ismert, így a konkrétan a fennsíkra vonatkozó elnevezések kiválogatása sok esetben problémás. Az elizagadásban leginkább egy Pelsőctől délre, a Sajó-völgy keleti letörésén elhelyezkedő, valószínűleg késő bronzkori földvárnak otthont adó várhegy (a II. katonai felmérés 19. század közepéről származó térképe szerint: „Haragista Tető”) okoz fejtörést. A TORMA (2011) által ide – „Pelsőc, Gömör vármegye” – pozicionált névanyag egy része ugyanis akár a Haragistya fennsíkra is vonatkozhat, de az eredetileg ILA (1944) Gömör vármegyéét feldolgozó monográfiájában közölt adatok helyének utólagos pontosítása már nem nagyon lehetséges (1337: Haradischa, Haradistha mons, 1551: Haragistia, Haragistyan, 1587: Haragistya fark, 1595: Haragistie, 1689: Hara-gisztipan, 1786: Hragistya és Hragistia allya, 1787: Haragystya erdő, 1799 és 1852: Haragistya, 1864: Haragistya tető, 1865: Haragistya völgy, 1887: Haragistya tető).

Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy a karsztvidék kissé távolabbi pontjain is felbukkannak hasonló névalakok, bár ezek gyaníthatóan (nagyobbrészt, vagy teljes mértékben) a Trianon utáni „hivatalos” szlovákiai helynévadással keletkezettek. A Felső-hegy Szoros-kő és Szádalmás település közé eső déli pereméről példaként említhetjük a Hradisko (Vár-domb) és Hradište (Vár-tető) nevű magaslatokat, de itt lehet utalni a Torna-patak völgyében, a Felső-hegy déli oldalában, Tornagörgő és Szádelő községek között emelkedő Hradisko (Nagy-Várad) nevű hegyre, amely

DÉNES (1983) szerint az egykori, 11. századtól kialakuló tornai erdőispánság (tornai uradalom) központjaként funkcionáló földvárnak adhatott otthont.

A Haragistya-fennsík nevét a 20. század előtti térképeket böngészve alig találjuk meg. A 18. század végéről származó I. katonai felmérés és a 19. század közepén készített II. katonai felmérés térképének helynévanyaga meglehetősen szegényes, azokról sok más, feltehetően már akkor is meglévő és ismert földrajzi név hiányzik. A Haragistya földrajzi név eddig megtalált első térképi feltüntetése (a ma Vízfakadás néven ismert egyetlen fennsíki forrást jelölő „Haragistya kút” megnevezéssel együtt) csak a 19. század végéről, a III. katonai felmérés térkép-szelvényéről származik, de további kutatásokkal nyilván a földrajzi név adatolása és a név eredete körüli fő kérdés is pontosítható – s talán tisztázható is!

*A Haragistya nevének térképi feltüntetése a 19. század végén (1887)
(Forrás: III. katonai felmérés)*

Irodalom:

- ILA B. (1944): Gömör megye II. – Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 622 pp.
- DÉNES Gy. (1983): A bódvaszilasi medence 800 éves története. (Borsodi Kismonográfiák 16.) – Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 159 pp.
- DÉNES Gy. (1998): A Jósua-völgy középkori történeti földrajzának áttekintése. – Kézirat, Budapest, 57 pp.
- TORMA I. (2011): Grad/hrad, zamek/zamok és származékaik a Kárpát-medencei helynévadásban (Várak, várhelyek, települések). In: CABELLO, J. – C. TÓTH N. (szerk.): Erősségénél fogva várépítésre való. Tanulmányok a 70 éves Németh Péter tiszteletére. – Jósa András Múzeum, Nyíregyháza, p. 163-185.

Szomorad Ferenc

Nevezetes helyek Jósvafő határában II. Az Assisi Szent Ferenc-kápolna

„Áldjon, Uram, Téged Földanya nénénk...”

A gondolat

Az 1980-as években Aggtelek és Jósvafő között, az út mellett állt egy elhagyott, romos, boltíves kis épület, mely valamikor buszmegállóként szolgált. Még az 1950-es évek végén, a Béke-barlang első mesterséges bejáratának megnyitása (1954) után épült, s ún. feltételes megállóként a barlangbejárat megközelítését, illetve később az 1959-1964 között itt (és a bejárat melletti házban) folyt asztmaterápiás kezelések lebonyolítását segítette. A nemzeti park igazgatójaként, munkám során gyakran kellett ingáznom a két község között, és ahányszor elhaladtam a megkapó természeti környezetben álló építmény előtt, azt inkább kápolnának láttam és éreztem, mint az említett elhagyott buszmegállónak. Talán a terméskőből rakott boltív, vagy a környezet hangulata tette ezt, nehéz megmondanom. Tény azonban, hogy a '80-as évek végére született meg bennem a gondolat, ha már kápolnának látom, legyen kápolna. Az, hogy kinek a kápolnája, már automatikusan adódott a mesterségünkből, hiszen Assisi Szent Ferenc a természet és az állatok védőszentje.

A megvalósulás

A gondolat valóra váltásához támogató társra volt szükségem, így megkerestem Gyüre László atyát, Szögliget esperesét, volt piarista szerzetest, aki azonnal az ötlet támogatásáról biztosított. Első lépésként szétküldött az ország plébániáinak egy körlevelet, hogy akinek esetleg van fel nem állított Szent Ferenc szobra, arra igényt tartanánk. Hamarosan jelentkezett egy plébánia és a szobron kívül felajánlották lebontott és padlásra került áldozórácsaikat is.

Mindeközben a nemzeti park igazgatósága részéről elkezdtük a volt buszmegálló felújítását. Természetesen mindezt egyeztetnem kellett gazdasági igazgatóhelyettesemmel, Csulyák Istvánnal és Lezsák Sándor gondnokunkkal, mivel a munkához meg kellett szerveznünk az igazgatóság karbantartó részlegét, Tarczali Istvánt, Deli Albertet, Vostyár Jánost, Vitális Lászlót, Kovács Lászlót. Mindenki lelkes volt és segítőkész. Amikor az épület elkészült, Gyüre atya hozta magával a szögligetieket, akik beépítették az áldozórácsot, és megépítették a szobor talapzatát. A keresztet az egyik szögligeti kovácmester készítette el és Berczik Pali barátunk helyezte fel a homlokzatra. Az elmúlt idő távlatából sajnos nem sikerült kideríteni sem a kovácmester, sem a szögligeti résztvevők neveit. A magam részéről megszövegeztem a falon elhelyezett rövid életrajzot és Sík Sándor eredeti fordításának rövidítésével elkészült a Naphimnusz táblája is. Így már csak a felszentelés volt hátra. Gyüre atyával komoly dilemmánk volt, hogy a belső teret egy ráccsal

elzárjuk-e a külvilágtól, vagy maradjon meg eredeti funkciója is, mint esőbeálló és turistamenedék. Végül az utóbbi mellett döntöttünk, így hagytuk meg a nyitható ajtót a szabad bejáráshoz, kíváncsian várva a további történéseket.

A felszentelés

Mivel a térség az Egri Főegyházmegyéhez tartozik, a megye akkori érsekét, dr. Seregély Istvánt kértük fel a szentelésre. Az atya elfoglaltságára való hivatkozással végül helynökét, Csontos Barna pápai prelátus urat küldte maga helyett. Így egy szép tavaszi napon, 1991-ben, összegyűltünk a kápolna előtt. Ott voltunk mindannyian, akik részt vettünk a munkálatokban, sőt ez alkalomra, még volt igazgatóm, dr. Tóth Károly, a Kiskunsági Nemzeti Park igazgatója is eljött, közös barátunk, Mótusz János ideggyógyász alezredes kíséretében. A helyi vezetést Makkai Mária tanácselnök és Bódis Istvánné ny. tanácselnök képviselték. Tehát ott voltunk mindannyian, szögligetiek, jósvafőiek, aggtelekiek, trizsiek, ragályiak, reformátusok, katolikusok, hívők és hitetlenek egyaránt, és egy rövid időre mintha igazából egymásra találtunk volna. Ez bennem a legmaradandóbb élmény, mely mind a mai napig megőrződött az ünnepséggel kapcsolatban. A ceremónia után a prelátus urat vendégül láttuk a Tengersizem Szállóban.

*A kápolna épülete a Sárga-tó környéki tőbrök látképének meghatározó eleme,
a turisták és a Béke-barlangba induló barlangászok találkozóhelye (is)
(Fotó: Szmorad Ferenc)*

Assisi Szent Ferenc: Naphimnusz (1225)

Mindenható, fölséges és jószágos Úr,
Tiéd a dicséret, dicsőség és imádás,
És minden áldás.
Minden egyedül téged illet, Fölség,
És nem méltó az ember, hogy nevedet kimondja.
Áldott légy, Uram, s minden alkotásod,
Legfőképpen urunk-bátyánk, a Nap,
Aki a nappalt adja
és aki reánk deríti a te világosságod.
És szép ő és sugárzó, nagy ragyogással ékes:
A te képed, Fölséges.
Áldjon, Uram téged Hold nénénk
és minden csillaga az égnek;
Őket az égen alkotta kezed fényesnek, drágaszépnek!
Áldjon, Uram, tégedet Szél öcsénk,
Levegő, felhő, jó és rút idő,
kik által élteted minden te alkotásodat.
Áldjon, Uram, tégedet Víz hugunk,
oly nagyon hasznos ő,
oly drága, tiszta és alázatos.
Áldjon, Uram, Tűz bátyánk;
Vele gyújtasz világot éjszakán.
És szép ő és erős, hatalmas és vidám.
Áldjon, Uram, téged Földanya nénénk,
Ki minket hord és enni ad.
És mindennemű gyümölcsöt terem,
füveket és színes virágokat.
Áldjon, Uram téged minden ember,
ki szerelmedért másnak megbocsát.
És aki tűr gyötrelmet, nyavalyát.
Boldogok, kik tűrnek békeességgel,
Mert tőled nyernek majd, Fölséges, koronát.
Áldjon, Uram, testvérünk, a testi halál,
Aki elől élő ember el nem futhat.
Aki halálos bűnben halnak meg, jaj azoknak,
És boldogok, akik magukat megadták
te szent akaratodnak,
Második halál nem fog fájni azoknak.
Dicsérjétek Urat és áldjátok,
És mondjatok hálát neki,
és nagy alázatosan szolgáljátok.

(Sik Sándor eredeti fordítása, 1916)

*Az Assisi Szent Ferenc kápolna: egykor buszmegálló, ma felszentelt emlékhely
(Fotó: Szmorad Ferenc)*

*A kápolna létrehozója a 2013. évi Állatok Világnapján tartott ünnepségen
(Fotó: Újvárosy Antal)*

Az utóélet

Miután Jósvafőről hazaköltöztünk és a gemenci védett terület további sorsával kezdtem el foglalkozni, hírért vettem, hogy a szobor fejét valaki ismeretlen okból letörte. Ezért Salamon Gábor igazgató egy falunapon elvitt Borzsák Péter barátunkhoz, akinek háza van Jósvafőn. Elmondása szerint, függetlenül attól, hogy jelenleg építómérnök, valamikor szobrász ambíciói is voltak, így megkértük hozza rendbe a szobrot. Péter néhány heti munkával kipótolta a hiányzó darabokat, visszaragasztotta a fejét és a szobrot ismét a talapzatára helyezte. Köszönet érte! A kegyhely ez után háborítatlanul elkezdte élni saját életét. 2012-ben vittük oda lányommal, Sárával a szobor jobb oldalán látható Henry Beston idézetet és Molnár C. Pál festményének másolatát, mely Ferenc és a gubbiói farkas történetének egy epizódját ábrázolja. A táblák felszereléséről a nemzeti park igazgatósága gondoskodott.

2014-ben Csépanyi Balázssal, a Fővárosi Állat- és Növénykert ny. gyűjteményi igazgatójával a helyszínen járva vettük észre, hogy a hely önálló életre kelt. Valaki – egyébként dicséretes módon – folyamatosan gondját viseli, virágtartókkal, vízzel és friss virágokkal. Sajnálatos módon azonban, az alkotókedv is megjelent a szobor talapzatánál, egy „kerub”, egy nem kimondottan odailló, nagyméretű angyalfigura képében. A fő baj az esztétikai kívánalmakon túl talán az, hogy a szobrot oda is cementálták és viszonylag nagy területet foglal el abból a térből, melyet eredetileg esőbeálló és pihenőhely funkciójára tartogattunk. A nemzeti park illetékeseit megkértem, hogy nyomozzák ki – az egyébként köszönetet érdemlő – önjelölt gondozót, de kilétét mindez idáig nem sikerült kideríteni.

Az utóbbi években több kísérletet tettünk arra, hogy október 4-én, az Állatok Világnapján, Szent Ferenc halálának évfordulóján valamiféle hivatalos megemlékezést szervezzünk a helyszínre, a nemzeti park oktatóközpontjának segítségével, főként gyermekek számára. Ehhez tudni kell, hogy Magyarországon jelenleg, természetvédelmi oltalom alatt álló területen, nincs hasonló emlékhelye Assisi Szent Ferencnek. A 2013-as próbálkozásunkkor Bacsó Zsolt, nemzeti parki osztályvezető segítségével kiderült, hogy a szendrői templom védőszentje Szent Ferenc. Így a legsikeresebb és legnépesebb helyszíni megemlékezést az évben sikerült Ferencz Károly plébános úr segítségével megrendeznünk. Misét mondott, gitározott és mi énekelünk. A szertartásra a szendrői gyerekek egy részét is elhozta. A plébános urat a következő évben azonban máshova helyezték, s kísérleteink azóta rendre csődöt mondanak.

*Buzetky Győző
ny. alapító igazgató*

Mesélő házak, mesélő falubeliek

(beszélgetés Obbágy Józseffel 2013-ban)

Szablyár Péter már nagybetegen kért meg, hogy készítsem el a riportot és később folytassam a megjelentetését. Az első rész a 39. Helytörténeti Füzetekben jelent meg 2013-ban, Péter szerkesztésében.

Obbágy József a szőlőbe menet

(Fotó: Izápy Zsóka archívumából)

2013 őszén, a szüret napján eljött hozzánk Obbágy József, hogy beszéljen a falu házairól, és a benne élőkéről. Hosszúra nyúlt a beszélgetés, repdestünk kicsit, a mesék el-elkalandoztak a házaktól, de néhánynak kirajzolódott a története. Ezek közül idézünk fel párat, a következő faluséta útvonalán. Nagyjából követi egymást a családok és a házaik története; a mi házunknál kezdődik és folytatódik, ahogyan elindultunk fel a Petőfi utcán, le a patakparton, át a Malom előtt a temetőkhöz, majd vissza hozzánk, a Petőfi utcába. Induljunk!

(Nálunk vagyunk a kisház teraszán, mikor elindítom a felvételt.)

Zs: Hogy voltak itt régen a házak?

OJ: Ezen a soron így ne, (mutatja), volt egy nagy első ház, pitar, egy utóház meg egy nagy ól. Nagyapáméknak, Arдай nagyapáméknak, akik még laktak is benne a háború után, amikor építette, aszongya 54-55-ben építettük ott a házat, ahol Pogány Laci lakik, mer az összedőlt, ravás ház volt, mint a csűr, azt beravásolták, be volt tapasztva. Szalmatetos ház volt, még ide jártam étetni, mert nagy istálló volt.

Zs: A Hosszú Pogányék is laktak itt, amíg el nem készült a házuk?

OJ: Igen. Addig (előttük) meg a nagyanyámnak a mostohaanyja. Az meg Meszesre való volt, Pozsga Zsuzsinak hitták, megmutatom még a fejfáját is ahol a fenyőfa van, ha még ki nem dőlt az óta. Osztán azt akarom mondani, hogy Bözsi néni (Farkasné) meg ott lakott, volt egy kis ház, az Kis Lidi háza volt. (Mutogatja, hol voltak épületek régen, ahol most a kertünk van.) Emitt is volt ezen az oldalon, de már annak csak az alapja van, mert valamikor itt gépeltünk (csépelet), mert nem szabad volt otthon a portában gépelni, csak egy ilyen nagy portába, mint ez volt. Mert ez itt egy volt egészen, addig a Deli Józsi bácsi féle is egy volt.

Na azért mondom, mert azelőtt itt voltak a házak, nem ott ahol most van. Ez a Berecz sor ez feljebb volt építve 30 méterrel, minden ház. Az Arдай féle ház itt volt. A ravás ház olyan, mintha megcsinálta volna a csűrnek a vázát, oszlopokra meg kötések alul fölül. Oszt akkor be volt rakva keresztül vályoggal, így a hosszára volt, nem így keskenyen, hanem így keresztbe volt berakodva a vályog. Megmondom őszintén, még vályog is van belőle, amikor felépítkeztük azt a nagy házat, ahol Pogány Laci lakik a paplakkal szembe, oszt azt a házat felépítettük, mert ez is dőlőfélben volt, meg az is. Nagyanyám, ő ebbe az udvarba való volt, már az Arдай nagyanyám, neki meg az anyja Borzovai volt, Básti Julianna. Onnan hozta nagyapám, dédnagyapám, onnan hozta a feleségét. Mondom az halt meg, oszt mama itt maradt, akkor kommandálták neki az asszonyt, hogy özvegyasszony, oszt így hozta el a Pozsga Zsuzsit. Még jobban tartották a rokonságot, mint bár-akárki. Mondom itt van (a temetőn), ha még ki nem dőlt, ahol a fenyőfa van, Deli Gábor bácsi, Aranka néni, Borosok ott vannak, ott kell lenni, ha még ki nem dőlt a fejfa. Azt mondom „Meszes” mami oda lett téve. Jártunk ide hozzá, mikor magában volt. Magában volt, oszt mink jártunk mamihoz. Rendes öreg asszonyka volt, mert itt volt ez a Sándor, a Garaj Lacinak, rossz lába volt, nem itt lakott, hanem az alvégben, mindig mondta, megyek Meszes mamihoz susinkát enni.

Zs: Akkor az hogy volt, hogy egy tó helyére épült a mi kőházunk elől?

OJ: Úgy, hogy valahogy eltűnt az a víz onnan, ugye a patak mindig mélyült, mer azelőtt szabályozgatták, aztán lehúzza.

Zs: Mert a mi házuk alatt tiszta kő van.

OJ: Persze csupa kő, mert fel lett töltve.

Zs: De viszont a víz az ott jár!

OJ: Deli Józsi bácsi vette meg azt az Arдай Pesta bácsitól, nagyapámnak a bátyja volt. Arдай nagyapám.

Zs: Ha feljebb volt az utca, akkor amiben, a Pogány Laci bácsi lakott az is háború után épült?

OJ: Az 50 56-ban 54-ben kezdtük.

Zs: Igen, én azt hittem, hogy sokkal régebbi. A mi házuk is az akkor épült.

OJ: Akkor, akkor. Mikor a Józsi bácsi elment nyugdíjba, Deli Józsi bácsi, aki ezt építette, ő katonatiszt volt.

OJ: Ez úgy van, mint a Deli Rafu bácsi vagy Deli István, de nem is, hanem Bak Miklós féle ház.

Zs: Ez itt szomszédba? Jánoséknál?

OJ: Persze ez itten a szomszédba, ez mert Bak Miklós bácsi itt lakott. Oszt neki testvére volt Rózsikának a nagyanyja. Juli néni. Őt idehozta, Bak Miklós bácsinak a testvére, ..na.. Bak Juli néni Bak Miklósnak volt a testvére, oszt ideállt hozzá vőnek Bak Miklós bácsi. Ugye. Oszt akkor így voltak ezek rokonok. Hát valamikor ugye adták a lányt az unokatestvérjéhez, azt mit számított? Hát! A vagyont házasították, na jobban mondva. Meg hát az egész kert mögött hársor volt.

Zs: Nincsen nyoma.

OJ: Hát, persze, hogy nyoma nincsen.

(Elindultunk a faluba a főúton az utolsó ház felé.)

Zs: És ott volt a kovácműhely?

OJ: Igen, majd megmutatom, hogy hol volt a kovácműhely. Itten az öregnek, ahol van az az ember háttal. Ott volt gépszij. Mert amerikából följött, oztán mindene megvolt.

Zs: Ja, ő is amerikás volt?

OJ: Persze. Ott volt a műhely, ahol lássa azt a dombot, ott van, még van az a lépcső, ott volt a műhely. Még egy nagy eperfa is vót. Spitzer volt a vő.

Zs: Petőfi 51. A legutolsó ház.

OJ: Azért tudom, mert pince volt ottan, meg még jégverem is. Van valami mellette.

Zs: Ott hátul volt egy nagy, nagy csűr, ja igen, annak már nincsen nyoma.

OJ: Ez meg fent a dombon a Bak Lajosé volt. Ő építette a kakasvárat. Ez meg itten a Bak Lajos szülői ház volt ottan.

Zs: Sáriék.

OJ: Igen, az apjáék.

Zs: Ja hát a beregszászi Bak Lajos volt Sári apja.

OJ: Igen. Voltak ők sokan testvérek, a négyen, katonatiszt is volt a Pista, a Lajos bácsinak a testvére. A négyen voltak testvérek, Hákné Bak Erzsébet itt van eltemetve, megmutatom. Hát ezek voltak.

Zs: Itt volt ház mindig? Ez a Palcsó ház, vagy ez új?

OJ: Nem, itt nem volt. Ez a ház, ott ahol az ólnak vége van, az úgy ment, hogy a rakodó ott volt, de ott nem volt semmi, ott kert volt. Az Arday Laci bácsi fehér háza az volt, a ház áll, most is áll, amikor Palcsó Pista bácsi ideállt vőnek, Margit nénihez, Arday Margithoz, ott két lány volt, Drótosné, Ilonka meg Margit néni. Persze ezt az inasok építették. Ez a kőfalat meg a Geregye Pista rakta.

OJ: Ez meg itt a Deli Pistaé volt.

Zs: A régi Gergő kocsmá?

OJ: Igen. Deli Pista annak hitták az öregét is, az apjukat. Ez egész innentől, ahol a kőfal van, innentől itt ment el a kerítés az, arra ment. Hát. Itt volt egy nagy szénarakodójuk.

Zs: Hát arra emlékszem, az összedőlt nem régen.

OJ: Nem dőlt az, elbontották. Na, itt volt a kerítés, itt vannak azok a kanadai nyárfák. Ezt Deli Pista ültettette, mikor a tanács egyszer elrendelte, hogy bot akácfa kell ültetni, meg kanadai nyárfát a vizes területekre. De hát megmutatom, a réten is van ilyen kanadai nyárfa ültetve. A csátéban is sok volt, ahol Váczi Béla építkezett, mert ott is beültették a tanács, adott csemetét, aztán a gazdájával beültették, hogy ez hirtelen nyő, hamar nyő. Zs: És az miért jó a vizes területeken?

OJ: Hát mert lecsapja a vizet, sok vízzel él.

Zs: Sajnáltam ezt a fasort itt. Szép volt.

OJ: Hát már ezt ki kellett volna már venni. Az a baj, hogy már hirtelen nyő, de hirtelen is elpusztul. Még van a Pós aljában az öreg Fodor féle ház ahol volt, ott is van még most is. Zs: Ekkora csűr hány állat takarmányához kellett, vagy nem csak a sajtát tárolták?

OJ: Hát sok marhát tartottak hát, volt 20-22 db marha meg ló minden.

Zs: Akkor ezért kellett ekkora, nagyobb, mint a ház.

OJ: De még a rakodó is itt volt neki, itt ne, még a rakodó is arra ment el, az a rakodó, amit mondtam.

Zs: Nagyon szép ez a ház. Nagy gazdák voltak?

OJ: Nagy gazda volt az öreg. Rátette a hámot hétfőn a lóra, nem vette le csak más héten, vagy vasárnap.

Itten meg ez úgy volt, megmondom magának, itt volt egy másik híd. A Szakalék úgy jártak be, itt volt egy kiskapu, azon a hídon jártak keresztül, ilyen felség van itt, ahol kint áll a híd ott meg a Palcsókék a vizen át jártak. Deli Albert a saját pénzén építette, mert ugye gazdálkodó volt, ez a porta odatartozott a malomhoz.

Zs: Ez a Kleinék malma volt?

OJ: Igen, a malom meg arra volt hátra, ott volt a víznél.

Zs: A háború után kié volt, akkor ki lakott itt, amikor ez romos volt, be volt omolva?

OJ: Ez a ház, ami itt van, ezek itt, ez ugyanúgy megvan, mint akkor megvolt, romos volt, mert mondom közben csak a kőfal állt. Itt volt a nagy kerek, a vízi kerek, itt jött be a víz, ott ment ki, így jött le, itt ment be a patakba.

Zs: Háború óta ez romosan állt?

OJ: Persze! Nem csak háború óta, a háború előtt is romosan állt.

Zs: Én arra emlékeztem, hogy itt valamikor egy nagy tetőfedés és volt egy nagy hó, a 90-es évek elején, akkor ez beomlott. Akkor tört össze ez a tető. De én úgy emlékeztem, hogy volt itt valami lakható rész.

OJ: Persze szoba konyha, úgy nézett ki, most is úgy van. Csak akkor nem volt rajta emelet. Papp Jancsi bácsi lakott itt.

Zs: Miatta lett itt a pap palló, vagy a tiszteletes útja miatt nevezték el a hidat?

OJ: A tiszteletesről, mert az nem járt körbe, hanem ott volt egy kiskapu a parókia kerítésén, ott van, de nem ott volt. Amott volt a kiskapunál, ahol az építmény van, csak az kőfalat átrendezték.

Zs: Na most ez a ház, ami most a Tájház, ez is Szakál ház volt?

OJ: Az Arдай Andris bátyámnak az apjáié volt. Aki a patakparton van az meg Arдай féle ház, is itt született ebbe a házba még Arдай Andris.

Zs: És legutóbb ki lakott benne?

OJ: Hát, megvette ezt az öreg Szakál.

Zs: Ez is egy nagyon nagy porta, itt is gazdálkodók laktak.

OJ: Persze, hát gazdálkodók voltak. Vettek cséplőgépet, ugye mer Amerikából jött a pénz Andris bátyámnak, vettek cséplőgépet, de Andris bátyám nem értett hozzá, osztán elpusztultak, mer nem bírta itthon fizetni a cséplőgép után, amit fölvettek pénzt, mert onnan Amerikából segítették, de nem bírták fizetni. Oszt akkor el kellett adni a cséplő gépet, Bak Béla bácsi vette meg ott Parajdi Ibolyával szembe, Ičanak a, Bak Bélánénak a apósa, ő vette meg azt a cséplőgépet Arдай Andris bácsitól. Az van ott e.

Zs: Több cséplőgép is volt a faluban?

OJ: Volt Bokros Gyuszi nagyapjának, akkor volt ez az Arдайék, akkor volt Czafik atyusnak, meg Fuszkoéknak.

Zs: Ki is volt ez használva?

OJ: Ki, jártak sokfelé Hídvégardóig is jártak gépelni.

Zs: Ja, akkor ilyen vándor volt?

OJ: Persze. Arra nem volt cséplőgép semmilyen, oszt innen jártak, az öreg Bokros például Lenkére járt, a fia Béla bácsi, még Bokros János bácsi kivette a szabadságot, a másik fia az vasútnál dolgozott, kivett egy hónap szabadságot, aztán akkor hazajött gépelni az apja gépén. Aztán azt kellett mondani, az öreg, Bokros atyus, nem is tudom kihez hasonlítani na, akár Fecske, csepp ember vót, de még soványabb volt. Osztán kihúzatta a cséplőgépet az udvarból, a csűr alatt állt a cséplőgép, a szenes motor a szinkében, elevátorral, így minden tető alatt van. A szerelőkocsit azt kihúzatta az öreg maga. Volt egy fogott lova, háborúból itt hurcoltuk, hordóabroncsot köttünk a nyakába, azt itt hurcoltuk étetni, mer majd megdöglött éhen, azt be ne menjen egy csűrbe ahol be lehetett menni, azt hánytuk neki még a szénaport is megette. Aztán az öreg ugye befogta, mert neki ahol ott lakott, ahol a holland megvette a házat, Bokros Arpiékon alul, Pötyiéken felül. Aztán olyan mély volt a csűrfiók, mert ha belementem vagy beleesett a gyerek rendetlenkedett, azt valamelyik beleesett, nem tudott kigyönni, csak hogyha kihúztuk, vagy létrát tettem neki be, hogy kimászott, olyan mély volt a csűrfiók. Osztán kihordtuk neki a szénaport, meg minden, azt megette, oszt ottmaradt. Az öreg betette az ólba, osztán hozott neki, mer a mezőben gépelt azelőtt a nép, aztán befogta az öreg még a szánkába is télbe, azt elment hozott neki szalmát. Osztán Csillag megmaradt, aztán utána volt egy másik ló, Vezérnek hívták, azt meg már vette az öreg, amikor eladta az erdőt, az Almástetőn, Fuksz Miksának, ilyen fakereskedő volt. Aztán vett egy párját, meg egy tehenet az öreg, gazdálkodott. Aztán úgy képzelje, hogy kihúzatta a

cséplőgépet az udvarból a két lóval, ott ahol Soltész Gellért lakott, ahol a daráló Laci. Kihúzatta a cséplőgépet, azt kihúzatta a tüzes motort, mert szénnel fűtötték, vagy gőzgépből, kihúzatta, akkor a tüzes motort elibe húzatta, a cséplőgép elibe, hát, az elevátort kihúzatta, azt utánakötte a cséplőgép után. Kihúzatta a szerelőkocsit, mert azon volt satupad, minden volt azon, azt kihúzatta, utánakötte, azt vasárnap reggel az öreg 8-9 óra tájban kivezette a lovat, befogta a cséplőgépbe, vagy a tüzesmotorba, bocsánat, nem a cséplőgépbe, hát akkor az öreg felült a kezes lóra, Csillagnak hívta, felült arra, a gyeplőt a kezébe fogta, összefogta, gyerünk, na Csillag gyerünk, az összes szerelvényt egyszerre vitte Bódvalenkére, az összes szerelvényt. Hátral volt a szerelőkocsi azért, mert azon volt fék, mint a szekereken van úgy e. Oszk akkor kiabált már a Zabos dombnál, mer meredekebb volt, már azóta lejjeb eresztették útát. Azt akkor kiabált az öreg hátra, Misu fékelj! Oszk Miska bácsi azt fogta az egész szerelvényt.

(Merre menjünk? Temető fele?)

Zs: Jenő bácsi házáról még úgyse mesélt.

OJ: Ez nem Bartkó Jenő bácsi háza volt. Ez Leskó féle ház. Ide Jenő bácsi vőnek állt. Bartkó Jenő bácsi, neki az apja ilyen mesterember volt, mint Jenő bácsi, de nem itt laktak, azt úgy vette el Bözsi nénit Jenő bácsi. Vilmos bácsi, Vili bácsi került Telekre, Pista meg Bódvaszilásra. Bartkó Pista meg Bartkó Vilmos.

Zs: Patkoló kovácműhelye volt?

OJ: Nem, gépészkovács volt. Értette Jenő bácsi a patkót, de nem szerette csinálni, de így a ráfot felhúzta a szekérre, meg minden, mondom gépészkovács volt.

(a temető felé mentünk, a tájház feletti kertenél voltunk)

Zs: Ez itt a Pogány féle ház, kert vége?

OJ: Hát ilyen hegyesen jött ez ki, ott Berecz Béluék kerítették így ki, eddig van a Pogány Samu féle kert. Itt van az a domb a diófa alatt. Samu bácsinak vót itt egy verem csinálva. Valamikor a paraszt csinált ilyent, volt rajta ajtó, abban ablak. Volt egy nagy kémény is. Samu bácsi itt fonta a komlószárból a kosarat. Gazemberek vótunk Béla komával, jó barátom volt, Vilmának az ura, iskolába is együtt jártunk, volt itt egy cső kitéve. Járt maga a kerekgyártónál a műhelybe?

Zs: Persze.

OJ: Volt neki egy olyan szétszedhető kályhája valamikor, három részes. Aztat szétszínálták, csak egy részből volt, amin a cső vót, a Samunak a vót itten avval fűtött télen. Nagy f.ok voltunk mink, amint láttuk, hogy füst jött, ide behúzódtunk, bedugtuk Samut, pörkölje ki a csúnya nyavalya! Megálljatok külykök!!! Aztán elmentünk.

Látható, hogy a mese csapongott és nagyon kedves emlékek jöttek elő a séta alatt, itt kijutottunk a temetőoldalba, ott az elhunytakról mesélt. Itt megszakítom a riportot, mert jövőre is kell hagyni a meséből...

Lejegyezte: Izápy Zsóka

A Jósvafői Tájház vendégeknyéből

„Isten áldja meg, aki fáradozott ezzel a csodálatos gyűjteménnyel. Köszönöm! Vida Éva Tatabányáról, 2013. szeptember 20.”

„Örülök, hogy magyarnak születtem, mert így magaménak tudhatom ezeket a gyönyörű történelmi kincseket. Mercsényi család Egerből, 2013. szeptember 29.”

„Wir, das Gymnasium Leopoldinum und das Frater Gymnasium, besuchten den Museumshof am 23.10.2013. in Rahmen eines Austauschprojekts! Vielen Dank! Andrea Spannberg, Marc Stahl.”

A Leopoldinum és a Fráter Gimnázium 2013.10.23-án látogatta meg a Tájházat egy csereprojekt keretében. Nagyon köszönjük!

„-A Weeber család + egy Neumann itt jártak és jól érezték magukat ☺

-Én vagyok az a Neumann és el fogom venni feleségül azt a Weebert, aki a fölső sort írta ☺

2013.10.27.”

„Örülünk, hogy legalább itt, a tájházban megcsodálhattuk ennek az igazi, ősi, magyar kultúrának az elemeit. Köszönet érte a közreműködőknek és kiváló vezetőinknek, Berecz Bélának! Szeretettel a debreceni Mechwart András Gépipari és Informatikai Középszakiskola, 12. osztálya és tanárai, 2014.május 5.”

„Ettől szebb és jobb tájházat még nem láttam. Lilla, 4.c.”

„Nagyon jó volt, hogy láthattam a régi időbeli tárgyakat, engem érdekel, hogy mi volt régen. Kemény Evelin, 4.a.”

„Mamának is ilyen háza van, köszönöm, hogy itt lehettem! Gregóczi Réka, 2014.05.05.”

„Nagyon örülök, hogy a jó Isten adott lehetőséget arra, hogy eljuthassak erre a gyönyörű helyre. Csodálatos a barlang, a tájházban a sok az érdekesség. Köszönöm a szép napot! Boldog vagyok, hogy ide eljutottam. Tar Alexandra, Mezőcsát, 4.a.”

„Itt járt az Igrici Nyugdíjas Klub. Köszönjük szépen a lehetőséget, hogy szétnézhettünk. Nagyon szép volt minden. 2014.06.21.”

„Örülünk és nagy szerencsénknek tartjuk, hogy személyesen ismerhettük e csodás tájház létrehozóját, Szablyár Pétert.” 2014.07.06. Kúcs Melinda és Molnos Péter”

JÓSVAFŐI HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK 41.

„Köszönjük Berecz Bélának azt a túravezetést, ahol a falu történetéről, az emberek életéről, a tájról és minden egyébéről lelkesen, részletesen mesélt nekünk. Örülünk, hogy eljöttünk és biztos, hogy még vissza fogunk térni. Jó egészséget és békeséget kívánunk a falu minden lakójának. 2014.07.27. Kövesy család, Budapest”

„Köszönjük a lehetőséget szebb és érdekesebb, mint amire számítottunk! 2014.08.01. Kitartást!”

„2014-ben is lehetne az év múzeuma. Jakab Nóra, 2014.08.02.”

„Gratulálunk a kiállítás életben tartásához. Sok erőt és isten áldását kérjük. 2014.08.02.”

„Köszönjük a lehetőséget, tárlatvezetést. Gratulálunk a megvalósításhoz, a további megőrzéshez sok erőt, kitartást kívánunk! Áldás, békesség! 2014.aug.07. Pap Lajosné, Békéscsaba”

„Tudatosan jöttünk el a Jósvafői Tájháza. Kíváncsiak voltunk a régi idők berendezésére, életbeli eszközeire. A kiállítás nagyon tetszett. Barabás Ágnes, Budapest, 2014.08.10.”

„Gyönyörű a falu, igazi múltbéli látogatásban volt részünk a tájházban. A B-A-Z megyei Falugondnoki Szolgálat alapképzésen résztvevő falugondnokai 2014.08.12.”

„Néprajzkutatókként nagy érdeklődéssel jártuk be a portát és tekintettük meg a gyűjteményt. Reméljük az alapító Szablyár Péter örökségét az utódok is ugyanolyan lelkesedéssel és szakértelemmel viszik majd tovább. 2014.08.15. Székesfehérvárról Tóth Bernadett és Váczi Márk”

„Köszönjük az élményt. Reméljük még sok-sok generáció számára sikerül megőrizni ezt az életformát. Csernavölgyi Panni, 2014.08.28.”

„A Sárospataki Öregdiákok Ózdi Klubja 2014.október 11-én megtekintette a templomot és a tájházat. Csodálattal szemléltünk mindent, csak gratulálni tudok azoknak, akik létrehozták mindezt. Malinkó János”

„Káprázott a szemem! Révész Simon, Kaposvár, 2014.10.29.”

„Először nagyon félttem ide jönni! De később rájöttem, hogy izgalmas hely! K. Maja, 2015.05.14.”

„Érdekes, de hiányoznak az állatok, kéne egy kis élet! Blanka”

JÓSVAFŐI HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK 41.

„Nagyon jó volt, egy csomót tanultam, de kár, hogy minden áll és nem működik. Boldi”

„Csodálatosak ezek az ősrégi tárgyak és bútorok! Boldogság volt itt lenni és bennük gyönyörködni! Szívesen tolnám majd az unokámat a babakocsiban, és jó lenne újból szőni a szövőszéken, megtanulni a faluban élő néniktől a felvetés tudományát! Minden, ami itt van kincs és óriási érték számomra is! Köszönöm, hogy itt lehettem, és lehetővé tette a falu népe, hogy felelevenedhessen megint a nagyszüleim emléke a régi tárgyak láttán! Lovászi Gabriella, 2016.01.02.”

„Nagyon jól éreztük magunkat és finom volt a lángos. A legjobb WC itt van! Tálás Dorina, 5.b. 2016. június 3.”

„Köszönjük az értékes, szép kiállítást és az érdekes kultúrtörténeti vezetést. 2016.06.08. Öt barátnő Budapestről”

„Mintha szüleim és gyermekkorom szobáját látnám. 2016.06.11. Török Kati”

A 2013. augusztus 1-jén, Szablyár Péter által megnyitott 10. vendégkönyv bejegyzéseiből válogatta Istenes Judit

*A tájház tisztaszobája
(Fotó: Molnár Sándor)*

A Jósvafőért Alapítvány elmúlt 25 éve (1991-2016)

A kezdet

A Jósvafőért Baráti Kör 1991. április 5-én, helyi civil szervezetként tartott összejövetelén határozott a Jósvafőért Alapítványt létrehozásáról, melyet a BAZ. Megyei Bíróság 1991. szeptember 2-án, 4.Pk. 148/1991/2. számon vett nyilvántartásba.

Alapító okiratában az alapítvány a Jósvafőn található műemlékek helyreállítását, a kulturális és építészeti hagyományok ápolását, a környező természet védelmét, valamint az oktatás fellendítését tűzte ki célul. A kuratórium elnökének Borzsák Pétert, titkárának Hangó Istvánt, tagjainak pedig Bak Albertet, Buzetzy Győzöt és Kérdő Pétert kérték fel az alapítók. (Az elmúlt 25 év során a kuratórium összetétele hivatalosan csak egyszer változott, amikor Kérdő Péter halála miatt, Hlavács László került a testületbe.)

Az alapítvány tevékenysége

A Jósvafőért Alapítvány története szorosan kapcsolódik a település elmúlt 25 évéhez, melynek gyökerei 1989-ig nyúlnak vissza. Az országban ez időben eluralkodó szabad és független lét érzése Jósvafőn is elemi erővel hozta felszínre a közösségi összefogás új lehetőségeit, az elfeledett értékek, szokások és hagyományok felújításának és felelevenítésének igényét.

Ilyen körülmények között alakult meg 1989 decemberében a Jósvafőért Baráti Kör, valamint néhány új párt helyi szervezete, ami az 1990-es helyhatósági választások után jó alapot adott a helyi önkormányzás megteremtésére, az önálló Polgármesteri Hivatal megszervezésére (1979-1990 között Jósvafő közigazgatásilag Aggtelek társközsége volt).

Ezzel a helyi tervek megvalósításához szükséges törvényi, pénzügyi és közösségi feltételek megteremtődtek, a „Jósvafőért” Alapítvány (1991) létrejöttével pedig már a cégek és magánemberek adományai, a személyi jövedelemadó egy százalékának felajánlásából származó bevételek, valamint az adódó pályázati lehetőségek is segíthettek a célok eléréséhez szükséges anyagi források előteremtésében (BERECZ 2002).

Ennek megfelelően az elmúlt 25 évben az alapítvány – az Önkormányzattal, a Református Egyházközséggel, a Nemzeti Parkkal, a Baráti Körrel, valamint cégekkel és magánemberekkel együttműködve – az alábbi helyi programok, események és tevékenységek megvalósításában működött közre:

JÓSVAFŐI HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK 41.

- Az 1990-ben és 1991-ben a falu főterén felállított – 1848-as és az 1956-os forradalomnak és szabadságharcnak emléket állító – kopjafák, valamint az I. és II. világháborúban elesett jósvafői katonák emlékoszlopára el(vissza)helyezett Turul-madár, majd 1996-ban az államalapítás, ill. 2000-ben a millennium emlékére állított kopjafák létrejöttét támogatta, aminek következtében Jósvafőn is megteremtődött a magyar történelem jeles és nevezetes eseményeiről való megemlékezés lehetősége.
- 1993-1995 között fafaragó és alkotó táborokban találkozhattak a résztvevők az elfeledett mesterségek fogásaival, ill. néhány régi szokással és hagyománnyal. Az egykori jósvafői zsidó közösségnek emléket állítva pályázati támogatásból ekkor készült el (1994) az izraelita temető faragott kapukerete. Az ófalui-főtéren is ebben az évben sikerült helyreállítani egy régi Jósva-hidat, a Pap-pallót. (A pallót 2006-ban a Jósva-kvintett tagjai ismét újjáépítették.)

*A régi Pap-pallón 1954-ben Dely Vilma, az újon Istenes Judit 2014-ben
(Fotó: Berecz Béla archívumából)*

- Szintén ebben az időszakban az Ybl Miklós Műszaki Főiskola Értékőrző Tudományos Diák- és Baráti Köre három nyáron mérte fel (1993-1995) Jósvafő népi építészeti emlékeit. Elsősorban e dokumentumok alapján nyilvánította a kulturális miniszter II./1999. (VIII.18.) rendeletében Jósvafő település régi falurészeit műemléki jelentőségű területté.
- 1995-ben a református templomban a restaurált kazettás mennyezetért, 1996-ban a helyreállított szószékkoronáért, 2000-ben a református temető bejáratánál emelt ácsolt kapuért és a rajta elhelyezett lélekharangért, valamint a harangtorony fölötti részen létesült fejfás emlékparkért, 2001-ben pedig a 150 éves, felújított harangtoronyért történt hálaadás.
- 1996-ban az erődfallal körülvett református templom kertjében az élettelennek látszó legendás öreg hársfa emléktáblával való megjelölésében és a pótlására kiszemelt hárscesemete elültetésében vett részt az alapítvány. (Lelket emelő és

üzenetértékű, hogy a halottnak hitt több száz éves fa 1997 tavaszán gyökérről új hajtást eresztett és azóta szép sudár fa lett belőle. Sajnos a pótlásra és a több száz éves múlt továbbvitelére ültetett, szintén szép és sudár hársat a Református Egyházközség gondnoka 2014-ben megbeszélés és egyeztetés nélkül kivágta, így már soha nem tudjuk meg mi történt volna, ha összeér a lombkoronájuk.)

- 1997-ben a szabadtéri programok fellépőinek biztonságos közreműködése érdekében a parókia udvarán épült fel a csúrszínpad.
- Az 1993-2002 között megrendezett nyári kézműves és ökotáborokban a népi kismesterségekkel, a helyi gasztronómiával, valamint a település természeti, épített és kulturális környezetével ismerkedhettek a helyi és a vendéggyermek.
- 2001-től a „Jósva” Erdei Iskolai Bázishely és Református Oktatási Centrum induló programkínálatába kapcsolódott be az alapítvány.
- 2011. február 12-én, a Jósvalő és Aggtelek közötti hágón 1849. február 12-én való császári átkelés helyiek általi akadályoztatására emlékeztető, a Kőhorog aljában avatott emlékhely kialakításához járult hozzá az alapítvány. E hely azóta jó alkalmat biztosít arra, hogy nemzeti ünnepünkön itt emlékezzünk a szabadságharc helyi eseményeire.

Helyi rendezvények támogatása

A másik fontos alapítványi tevékenység az elmúlt 25 év rendezvényeinek támogatása volt. Jósvalő 1990 utáni történetében a kezdeti 1991. március 15-i ünnepi programot (megemlékezés, Turul-avatás, fórum, estebéd), 1992-ben a Kossuth-napok követték. Majd 1993-tól már azonos időpontban, minden év július utolsó hétféjén az összesen 20 alkalommal megrendezett Jósvalői Falunapokkal folytatódott a sorozat, mely eredeti formájában és kialakult műsorszerkezetével 2012-ben véget ért. Közben a 2001-2010 között szervezett Gömör-Tornai Fesztivál részeként turisztikai vonzerővel bíró, meghatározó térségi rendezvénné nőtte ki magát a jósvalői nyári programsorozat. Aztán két év szünet után, 2015-ben a haladó hagyományokat felelevenítve, a megszokott júliusi időponthoz visszatérve, a programok között korábban is szereplő templomi koncertet és tájházi találkát újra tartalommal megtöltve és a „Jósvalői Hagyományörző és Művészeti Napok” nevet választva folytatódott a támogatott jósvalői rendezvények sora. Erre az alkalomra jelent meg a Jósvalői Helytörténeti Füzetek 40. száma, mely kiadvány az alapító-szerkesztő Szablyár Péterre (1948-2013) emlékezett.

Ezen túlmenően, 1997-től 15 éven keresztül a hagyományörző farsangi és szüreti programok megrendezésében is részt vállalt az alapítvány.

Összegzés

Összességében elmondható, hogy Jósvafőn az elmúlt 25 év során az alapítvány által támogatott különféle programok és rendezvények az elszármazottaknak, a barlangászoknak, a „hétvégi házásoknak”, a „nemzeti parkosoknak” és a helyieknek, később pedig már a környéken élőknek és a turistáknak is jó lehetőséget biztosítottak a feltöltődésre és a közös ünneplésre. Mindeközben a programok helyben jó eszköznek bizonyultak múltunk feltárására és megismerésére, jelenkori életünk és összetartozásunk megünneplésére, a közös tervezésre és cselekvésre, identitásunk és a település jövőjébe vetett hitünk elmélyítésére.

Megújulás

A Jósvafőért Alapítvány létrehozója, a Jósvafőért Baráti Kör, mint társadalmi egyesület (volt székhelye: 3758 Jósvafő, Petőfi Sándor utca 35.) 2014-ben jogutód nélkül megszűnt. A Jósvafőért Alapítvány kuratóriumi tagjai (Borzák Péter, Hangó István, Buzetzky Győző és Hlavács László) a megújulás érdekében 2015-ben egységesen lemondtak kuratóriumi tagságukról, Bak Albert kuratóriumi tisztsége pedig 2014-ben bekövetkezett halálával megszűnt, ezért az alapítvány további sorsát a Miskolci Törvényszéken kellett rendezni. Ennek érdekében a Jósvafőért Alapítvány (székhelye: 3758 Jósvafő, Petőfi Sándor utca 33.) kuratóriuma 2015. december 27. napján, székhelyén megtartott ülésén három jelenlévő tagjának igen szavazatával, egyhangúlag az alábbi határozatát hozta:

1/2015.(XII.27.). sz. kuratóriumi határozat

„A kuratórium a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló 2011. évi CLXXXI. törvény 54. § (2) bekezdésében foglalt előírásoknak megfelelően, mint egyéb érdekelt indítványozza, hogy a Miskolci Törvényszék indítsa meg a Jósvafőért Alapítvány kuratóriumi tagjainak kijelölésére és az ezzel összefüggő alapítói jogok gyakorlására irányuló nemperes eljárást.”

A régi kuratórium Garan Bélát, Szmorad Ferencet és Berecz Bélát javasolta kijelölni új kuratóriumi tagnak, valamint a 3758 Jósvafő, Ady Endre utca 4. címet kérte bejegyezni az alapítvány új székhelyének. Ezt követően a Törvényszék többszöri kiegészítést kérve, 2016. június 11-én kelt végső jogerős határozatával fogadta el az alapítvány alapító okiratának Ptk. szerinti módosítását, valamint nyilvántartásba vette a kuratórium összetételének és székhelyének változását.

Ezek szerint a megújult Jósvafőért Alapítvány főbb adatai:

Székhely: 3758 Jósvafő, Ady E. utca 4.

Adószám: 18402122-1-05

JÓSVAFŐI HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK 41.

Számlavezető Bank: Sajóvölgye Takarékszövetkezet
Bankszámlaszám: 55400352-16928008

Végül 2016. október 20-án az Öreg Malom Fogadóban tartott összejövetelen szimbolikusan is megtörtént a kuratóriumi váltás. Az új tagok megköszönték a régiek 25 éves munkáját és elindították az Jósvafőért Alapítvány újabb időszakát.

*Alapítványi összejövetel az Öreg Malom Fogadóban
(Fotó: Kontra László)*

Mindez talán jelképesnek is mondható, hiszen Jósvafőn az elmúlt 25 év helyi tapasztalatainak átbeszélése, a tanulságok levonása és a következő időszak megtervezése hivatalosan és dokumentáltan sem önkormányzati, sem egyesületi szinten nem történt meg.

Kár érte, mert mindez immár a jósvafői helytörténet része, amiből akár tanulhatnának is az utódok. (Pl. az elmúlt 25 évben alkalmazott normákat követve, bizonyára nem nagyszombaton rendeznék böllér fesztivált Jósvafőn, még ha turisztikai szempontból indokolhatónak is tűnik az időpont!)

A jövő

Az élet persze megy tovább. Máris megvan az új korszak első alapítványi kihívása és feladata, hiszen a megújuló és szintén új időszakát kezdő Jósvafői Helytörténeti Füzetek 41. számának idén karácsonyra történő megjelentetése biztosítja a nemes folytatás lehetőségét.

A következő időszakban ezen kívül is akad majd tennivaló bőven, amihez a Jósvafőért Alapítványon keresztül tehetségéhez mérten – jószándékú ötlettel, cselekedettel, adománnyal, vagy az SZJA egy százalékos felajánlásával – minden Jósvafő jövőjét szíven viselő ember hozzájárulhat!

Berecz Béla

Irodalom:

BEREZ B. (2002): Tízévesek lettünk, avagy Jósvafői Falunapok 1993-2002. – Jósvafői Hírmondó **10**: 14-17.

*Jósvafői látkép
(Fotó: Izápy Zsóka)*

A Jósvafői Helytörténeti Füzetek szponzorokat keres

A JHF megjelenését a jövőben is adományok és (reménybeli) pályázatok útján tudjuk biztosítani. Amennyiben Ön fontosnak tartja a helytörténeti kiadványsorozat további megjelenését, s magánszemélyként, vagy cégvezetőként lehetősége van azt támogatni, a Jósvafőért Alapítvány bankszámlaszámára történő utalással segítheti munkánkat (egy szám kiadásának nyomdai költsége terjedelemtől függően 50-80 ezer Ft, így néhány ezer forintos támogatás is számottevő tétel lehet). Utalás esetén a közlemény rovatba kérjük feltüntetni: „JHF”. A támogató személyét az adott számban feltüntetjük! Ezen kívül köszönettel vesszük a magánszemélyek által befizetett személyi jövedelemadó 1 %-ának felajánlását is!

Jósvafőért Alapítvány adószám: 18402122-1-05

Bankszámlaszám: Sajóvölgye Takarékszövetkezet 55400352-16928008

Köszönettel a JHF szerkesztőbizottsága

Alapítványi kapcsolat:

Berecz Béla (bb.josvafo@gmail.com)

A Jósvafői Helytörténeti Füzetek 41. számának megjelenését alapítványi befizetéssel az alábbiak támogatták:

Dr. Miklós Anna: 25.000 Ft

Havas Péter: 10.000 Ft

Jakucs Lászlóné: 5000 Ft

Nadanicsek Imréné: 2000 Ft

Szablyár Anna: 10.000 Ft

Szabó Lajosné: 10.000 Ft

Szolnoki Eszter: 50.000 Ft

A Jósvafői Helytörténeti Füzetek szerzőket keres

A JHF továbbra is szeretné összegyűjteni a Jósvafőhöz kapcsolódó értékeket (településtörténet, helyi ipartörténet, barlangok, gazdálkodástörténet, tájtörténet, népszokások stb.), s továbbra is szeretné szolgálni a települési értékmentés és értéktérmentés ügyét. Emellett a 41. számtól szeretnénk teret biztosítani olyan jelenkori események rögzítésének is, amelyek néhány éven belül már „történelemmé” válhatnak. Ha tehát önnek régi, közérdeklődésre számot tartó jósvafői fénykép vagy egyéb dokumentum van a birtokában, érdekes történetet ismer, valamilyen témakörben átfogóbb tanulmány vagy visszaemlékezés megírására vállalkozna, kérjük, keressen bennünket! A szerzőknek a kéziratok összeállításához vázlatos útmutatót biztosítunk!

Köszönettel: a JHF szerkesztőbizottsága

Szerkesztőbizottsági kapcsolat:

Izápy Zsóka (izapy.zsoka@gmail.com)

Tartalomjegyzék

Beköszöntő	1
BERECZ BÉLA: Hogyan tovább Jósvafői Tájház?	3
ISTENES JUDIT: Miért éppen Jósvafő?	8
MEZŐ ARNOLD: Volt egyszer egy Baradla	9
SZÉKELY KINGA–SZMORAD FERENC: A Baradla-barlang jósvafői bejáratnyitásának korabeli sajtója I.	13
SZÉKELY KINGA: Népdalgyűjtés Jósvafőn	25
IZÁPY ZSÓKA: Jósvafő új polgárai	37
IZÁPY ZSÓKA: Holtak emlékére... ..	41
SZMORAD FERENC: In memoriam Berecz Lajos (1933-2015)	45
SZMORAD FERENC: Nevezetes helyek Jósvafő határában I. A haragistyai erdészház	47
SZMORAD FERENC: A Haragistya nevének eredetéről	61
BUZETZKY GYŐZŐ: Nevezetes helyek Jósvafő határában II. Az Assisi Szent Ferenc-kápolna	64
IZÁPY ZSÓKA: Mesélő házak, mesélő falubeliek	69
ISTENES JUDIT: A Jósvafői Tájház vendégkönyvéből	75
BERECZ BÉLA: A Jósvafőért Alapítvány elmúlt 25 éve	78
IZÁPY ZSÓKA: A Jósvafői Helytörténeti Füzetek szponzorokat keres	84
IZÁPY ZSÓKA: A Jósvafői Helytörténeti Füzetek szerzőket keres	84

